

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 17.

Onsdagen den 6 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 27 nästlidne Februari förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 3;

Stats-Utskottets Utlåtanden N:ris 26, 27, 28, 29, 7 och 30;

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 13); samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 14).

§ 3.

Föredrogs och lades till handlingarne Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 2, angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll.

§ 4.

Föredrogs Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 8), i anledning af motioner om ändring af Kongl. Förordningen den 9 Juni 1871 angående fattigvården, i hvad den rörer bestämelsen om hemortsrätt.

*Angående
hemortsrätt.*

Angående
hemortsrätt.
(Forts.)

I *Punkten 1* hade Utskottet utlätit sig öfver Herr A. F. Petterssons motion N:o 25, deruti föreslagits: »att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att uti 24 § af Kongl. förordningen om fattigvården i riket måtte införas ett nytt moment, så lydande: Från fängelse frigifven person, som af skydds- eller fängvårdsförenings försorg eller annan dylik inrättning åtnjuter skydd och understöd, vinner ej hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, der han efter frigifning vistas, så länge understödet fortfar.»

Och var, beträffande nämnda motion, den hemställan af Utskottet gjord:

att motionen icke måtte bifallas.

I anledning af denna hemställan anförde motionären

Herr A. F. Pettersson: I motsats till Utskottet, anser jag att af framlagda motiven för afslag å min motion, sådana betänkligheter icke kunna uppstå, att Kammaren bör tveka att godkänna motionen. Jag skall derföre anhålla att få något närmare granska den motivering, Utskottet använt. Utskottet yttrar nemligen följande ord:

»Utskottet, som icke misskänner det människovänliga syftet med ifrågavarande motion, är likväl öfvertygad om att bifall till motionen skulle medföra åtskilliga svårigheter eller förvecklingar vid tillämpningen, i synnerhet om efter någon längre tids förlopp fråga uppstode om bestämmande af den ort, till hvilken en frigifven fänge i fattigvårdshänseende hörde, då det gälde att få uttrönt, huru vida och under hvilken tid han af fängvårdsförening åtnjutit »skydd och understöd». Och längre fram säger Utskottet: »En oegentlighet skulle äfven komma att ega rum derutinnan, att dessa kommuner, hvilka fortfarande skulle hafva skyldighet att lemna fattigvård till den frigifne fångens hustru och barn, beröfvades tillfälle att, med begagnande af den husbonderätt, som tillkommer den kommun, hvilken lemna fattigvård, tillhålla den frigifne fången att med arbete godtgöra den kostnad, som kommunen fått vidkännas genom att fullgöra sin ofvan nämnda skyldighet.» Hos fängvårdsförening, som antagligen icke kommer att lemna understöd för frigifven fänge längre tid än oundgängligen fordras, är mycket lätt att erhålla tillförlitlig underrättelse om tiden när understödet upphör; och det understöd en frigifven fänge genast efter utgången från fängelset kan lemna sin familj, motsvarar säkerligen icke den framtida arbetsförtjenst, som han kan erhålla — efter det han hos af skydds-förening utsedd vårdare blifvit van vid arbete och ordentlighet.

Om en fänge deremot, såsom ofta beklagligen händer, i saknad af personer, som vilja taga honom om hand och lemna honom arbete, återfaller i brott, så är den förlust ej mindre han sjelf, än af-

ven staten och kommunen derpå gör, synnerligen stor. För att medverka till det människovänliga och ädla syftemål, som fångvårdsföreningarne afse, bör man icke rygga tillbaka för de betänkligheter, som Utskottet här framställt.

På dessa skäl får jag yrka afslag å Utskottets utlåtande i första punkten och bifall till min motion.

Herr Helander: Utskottet har nog försökt att kunna åtminstone i någon form tillstyrka Herr A. F. Petterssons motion; men dessa försök strandade mot de svårigheter och de oredor, hvilka säkerligen skulle vållas af bifall till motionen. Utskottet har i utlåtandet visat detta; och jag kan här tillägga, att en sådan påföljd är desto sannolikare, som fångvårdsförening icke är någon enligt lag bestående institution, hvarföre det låter tänka sig, att man inom någon kommun kunde bilda dylik förening enkom i ändamål att befria sig från fattigvårdstunga, och för att hvälfva denna på annan kommun. Dessutom ber jag få upplysa att jag har förskaffat mig afskrift af ett Kammar-rätten affordradt underdånigt utlåtande, afgifvet den 29 September 1876, i anledning af hos Kongl. Maj:t gjord framställning utaf en fångvårdsförening inom Upsala län, i samma syfte som den nu under behandling varande motionen, endast med den skilnad, att, i stället för att nämnda förening begärde, att den till annan kommun inflyttade frigifne fången skulle i två år behålla hemortsrätt inom afflyttningkommunen, så ifrågasätter motionären hemortsrättens bibehållande, så länge skydd och understöd af föreningen åtnjutes. Kammar-rätten, hvars ifrågavarande utlåtande jag här har i mina händer, men hvilket jag, i anseende till dess längd, ej vill upptaga tiden med att uppläsa, afstyrker bifall till fångvårdsföreningens framställning och tillägger att, äfven om fråga varit om, icke såsom då, blott ett undantagsstadgande, utan förändring uti fattigvårdsförordningen i det syfte föreningen antydt, Kammar-rätten skulle ansett sig, på grund af de yttrade betänkligheterna, böra dylikt förslag afstyrka. Kongl. Maj:t har, på grund af hvad Kammar-rätten yttrade, den 8 December 1876 ifrågavarande framställning afslagit.

Jag kan visserligen tänka mig möjligheten af att, på sätt motionären säger, svårighet understundom för fångvårdsförening möter att få plats för frigifven fånge; men jag har dock erfarit att så åtminstone icke allestädes är händelsen, enligt hvad en ordförande i fångvårdsförening för mig uppgifvit.

Huru gerna jag än velat göra något för att vinna det mål till hvilket motionären sträfvar, finner jag dock att det icke kan ske på den antydda vägen, hvarföre och på grund af de skäl, som i Utskottets Utlåtande äro anförda, jag får påyrka bifall till det slut hvartill Utskottet kommit.

Angående
hemortsrätt.
(Forts.)

Angående hemortsrätt. Vidare yttrades ej. Efter det propositioner gifvits å de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan i förevarande punkt.

(Forts.)

Punkten 2:

Utskottet hade här yttrat sig öfver Herr *Nils Petterssons* m. fl.s motion N:o 111, i hvilken det förslag blifvit framlagdt, att »Riksdagen ville för sin del besluta, att 25 § samt de paragrafer i Kongl. förordningen den 9 Juni 1871, som härmed kunna ega sammanhang, måtte ändras så, att tillfällig fattigvård, som lemnas inflyttade personer ifrån annat fattigvårdssamhälle, innan de vunnit hemortsrätt, icke må ega inflyttande på den i öfrigt stadgade ordning för hemortsrätt»; och hade Utskottet rörande denna motion tillstyrkt:

att densamma måtte lemnas utan vidare afseende.

Herr *Nils Pettersson*: Då Utskottet såsom skäl för sitt afslag å min motion anført, att 25 § i Kongl. Förordningen den 9 Juni 1871 angående fattigvården redan eger den betydelse, som jag velat genom den af mig föreslagna förändring gifva densamma, skulle ingen vara mera belåten dermed än jag, blott jag vore förvissad om att Utskottet hade rätt i denna sin uppfattning. För mig är det emellertid omöjligt att gifva denna paragraf en sådan tolkning och jag hemställer, huruvida ordalagen i densamma äro så affattade, att de kunna erhålla den betydelse, som Utskottet anser sig kunna deri inlägga. Paragrafen, som icke är längre än att jag vågar uppläsa den, är af följande lydelse: »Har någon för sig, hustru eller minderårigt barn kommit i behof af fattigvård enligt 1 § innan ett år förflutit, sedan han, till följd af inflyttning, blifvit eller bort blifva mantalsskrifven inom visst fattigvårdssamhälle, eller har den, som med afseende å tilltänkt inflyttning mantalsskrifvits inom visst fattigvårdssamhälle, dit ej inflyttat; anses han icke hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, inom hvilket han sålunda blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, utan behåller han den hemortsrätt, han näst derförut egde. Detsamma gäller, der någon, som till följd af inflyttning blifvit eller bort blifva inom visst fattigvårdssamhälle mantalsskrifven, under loppet af ett år näst derförut eller näst derefter för sig, hustru eller minderårigt barn af annat fattigvårdssamhälle åtnjutit fattigvård.» Dessa ord äro så tydliga och klara, att, efter mitt förmenande, ingen jurist skall kunna tolka dem på annat sätt, än att de personer, som uti paragrafen afses, skola i fattigvårdshänseende tillhöra det samhälle, ifrån hvilket de afflyttat, icke för viss tid, utan för alltid. Nu säger Utskottet, att det meddelat sig med sakkunniga personer och dervid kommit till visshet derom, att ifrågavarande paragraf tillämpas i enlighet med Utskottets uppfattning af densamma. Ja, detta må vara godt och väl. Men det är icke

nog att till och med den, som dikterat en lag, uttalar sin åsigt om dess rätta betydelse; lagen bör vara så affattad, att ingen tvekan kan uppstå om, huru den bör tolkas. Ingen lär väl kunna bestrida, att denna paragraf gifvit anledning till sådana oegentligheter, som jag i min motion antydt. Min mening är nu, långt ifrån att åstadkomma split mellan de olika kommunerna, särdeles mellan dem på landet och i stad, tvärtom att förekomma dylikt. Ty, säga hvad man vill, är fattigvårdsväsendet en sak af så stor vikt, att det väl förtjenar att uppmärksammas. Det torde nemligen icke kunna bestridas att landsbygden får rekrytera städerna och de större fabrikerne med arbetare. Detta är nu visserligen eu sak, som är helt naturligt, och ingenting är att säga derom. Men att landtkommunerna skola vara nödsakade att på grund af nu gällande lagstiftning återtaga personer sedan deras krafter förbrukats och deras såväl kropps- som själstillstånd blifvit sämre än det, hvari de befunno sig, då de lemnade hemorten, deri ligger en stor orättvisa. Jag tror fördenskull, att denna fråga, huru obetydlig den än synes vara, likväl är af stor vikt och väl värd att beaktas, och det förvånar mig att Utskottet kunnat framkomma med ett sådant skäl för sitt afstyrkande af min motion, som att säga, det Utskottet efter från annat håll inhemtade upplysningar finner sig tillfredsställt med den ståndpunkt, der saken nu befinner sig. Jag frågar: är den auktoritet, till hvilken Utskottet sålunda lyssnat, af så obestriddigt värde? Och kan man af detta uttalande draga den bestämda slutsats att det icke förhåller sig uti förevarande afseende på sätt jag omförmält? För min del tror jag det icke, ty några bestämda prejudikat för det sätt, hvarpå den ifrågavarande lagparagrafen skall tolkas efter Utskottets åsigt, finnes icke mig veterligen, och just den olika tolkning, för hvilken den är föremål, gör att den af mig föreslagna ändring, som åsyftar mera klarhet och tydlighet i det afseende, hvarom fråga är, måste anses nödvändig. Nu skulle visserligen kunna sägas, att jag bort så formulera min motion, att deraf tydligt kunnat ses, huru jag velat hafva fattigvårdsförordningens föreskrifter uti ifrågavarande afseende ändrade. Men den erfarenhet, jag såsom ledamot af Lag-Utskottet varit i tillfälle inhemta, har lärt mig, att det är ganska svårt för en enskild motionär att söka redigera en lagparagraf, då man dervid har att beakta åtskilliga omständigheter, som af den enskilde motionären lätteligen kunna förbises, men som för ett Utskott lätteligen falla i ögonen. Det är därför med flit jag öfverlemnadt åt Utskottet att redigera den ifrågavarande paragrafen; men för den händelse att Utskottet skulle anse sig behöfva någon ytterligare vägledning i detta hänseende, så vill jag, med min ringa förmåga, icke undandraga mig att derutinnan göra ett försök och får därför föreslå att 25 § af fattigvårdsförordningen erhåller följande lydelse: »Har någon för sig, hustru eller minderårigt barn kommit i behof af fattigvård enligt 1 § innan ett år förflytit, sedan han till följd af inflyttning blifvit eller bort blifva

*Angående
hemortsrätt.
(Forts.)*

Angående
hemortsrätt.
(Forts.)

mantalsskrifven inom visst fattigvårdssamhälle, anses han icke hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, inom hvilket han sålunda blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, utan bibehåller han den hemortsrätt, han näst derförut egde, så länge behof af fattigvård föreligger och ett år derefter förflutit.» Då kunde det senare momentet af §:n helt och hållet utgå och den deri nu befintliga mellanmening flyttas ned till slutet af §:n och derigenom erhöles §:n först den betydelse, som Utskottet redan nu vill deri finna. Som sagdt, det kan väl synas, som hela denna fråga vore helt obetydlig, men säkert är att den har icke ringa vikt för de särskilda fattigvårdssamhällena. Jag tror icke heller, att man genom att bifalla mitt förslag skulle sätta de särskilda kommunerna i harnesk mot hvarandra, utan att man derigenom endast skulle tillfredsställa rättvisans och billighetens fordringar. Visserligen vill icke jag, att landtkommunerna skola få öfverflytta hela tungan af deras fattigvård på städerna, men jag anser det dock vara af vikt, att uti ifrågavarande afseende beredes något skydd för de mindre fattigvårdssamhällena, så att de icke helt och hållet öfverflyglas af städerna. Men det måste väl en och hvar lätteligen inse, att de fleste arbetare, då de utgå från landet för att söka anställning vid de större fabriker, äro i besittning af god helsa både till kropp och själ, men att de deremot då de återvända till hemorten ofta äro i större eller mindre grad kroppsligt och moraliskt förderfvade. Jag anhåller, att Kammaren måtte återremittera betänkandet i denna del till Utskottet för förnyad behandling.

Herr Bergius: Då jag fick läsa Herr Nils Petterssons ifrågavarande motion, föreföll det mig, som skulle den åtminstone till någon del grunda sig på ett missförstånd af nu gällande fattigvårdslagstiftning. Denna lagstiftning skiljer nemligen, som vi veta, mellan två olika slag af fattigvård, den s. k. obligatoriska, hvarom det i 1 § af Kongl. Förordningen den 9 Juni 1871 heter: »Befinnes minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehälle oundgängligen erfordras, sakna egna medel samt underhåll och vård af annan, då skall nödtorftig fattigvård honom lemnas», samt den fattigvård som man, möjligen något oegentligt, kallat den frivilliga, hvarom stadgas i 2 §. Då nu vidare det i 25 § stadgas att, om »någon för sig, hustru eller minderårigt barn kommit i behof af *fattigvård enligt 1 §* innan ett år förflutit etc., behåller han den hemortsrätt, han näst derförut egde», så följer ju deraf klart, att endast i det fall, att fattigvård lemnas enligt 1 §, skall den inflyttade bibehållas vid sin forna hemortsrätt; att, såsom motionären uppgifver det skall hafva händt, hemortsrätten förblifver densamma som förut, derigenom, att fattigvård rent af påtvingas en nyss inflyttad person såsom ett verkligt behof för de sina, kan väl derföre svårigen stå tillsammans med en rätt tolkning af fattigvårdsförordningens föreskrifter, ty, jag upp-

repar det ännu en gång, det är endast i det fall att fattigvård lemnas på grund af 1 §, som den inflyttade bibehålles vid sin gamla hemortsrätt; men fattigvård, som lemnas utan att verkligt behof förefinnes, kan icke lagligen inverka på hemortsrätten. Då så är, torde ock den hufvudsakliga grunden för motionärens framställning få anses förfallen. Om deremot hans framställning vunne bifall, blefve följden endast den, att det skulle blifva möjligt för ett fattigvårdssamhälle att med mera lätthet än nu är förhållandet på ett annat öfverflytta sina fattiga.

På de skäl, som jag nu i korthet antydt, tillåter jag mig yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Ehrenborg: I motsats mot den näst föregående talarens är min uppfattning, lika som min erfarenhet, densamma som motionärens. Det är nemligen en mycket vanlig sak att, då en person, man eller qvinna, inflyttar från ett fattigvårdssamhälle till ett annat, man på det senare stället är särdeles tillmötesgående med att lemna honom eller henne frivillig fattigvård, just i den beräkning, att, om förr eller senare personen i fråga kommer i behof af obligatorisk fattigvård, sådan som omförmäles i 1 § af fattigvårdsförordningen, denna person skall för alltid anses tillhöra det samhälle, hvarifrån utflyttningen egt rum och der hafva sin hemortsrätt. Man inleder då underhandlingar om understöd och detta, efter allt hvad jag kan fatta, just enligt 1:sta §:n om den obligatoriska fattigvården, t. ex. i fråga om bostad eller just sådant som för obligatorisk fattigvård enligt 1 § fordras; och detta gör man just med ledning af denna 25 § och dess undantag i de tre första raderna. Deremot tror jag det vara mera sällsynt att verkligt behof af obligatorisk fattigvård förefinnes för en nyinflyttad just under första året efter hans inflyttning; ty man flyttar väl icke gerna till annan kommun året innan man blir utfattig. Jag föreställer mig derföre, att det hade varit lyckligare, om detta undantag i de 3 första raderna af 25 § om första året efter inflyttningen icke funnits; ty detta skulle utan tvifvel medfört mindre olägenhet för inflyttningskommunerna än det nu påpekade stadgandet åstadkommit för utflyttningskommunerna. Det förefaller mig, som om det ärade Utskottet mest — om jag så må säga — skrufva sig till sitt afstyrkande af detta förslag. ty Utskottet står i motiverna på motionärens sida, men slutar med ett afstyrkande hufvudsakligen med stöd deraf, att Utskottet gjort sig underrättadt derom att öfverordnad myndighet dömt i öfverensstämmelse med Utskottets tolkning af den ifrågavarande 25 §. Denna tolkning skulle då vara den, att en person, som väl under det första men icke under det andra året efter inflyttning uppburit understöd uti inflyttningskommunen, har der förvärfvat hemortsrätt. Jag har ingen rätt att betvifla det Utskottet gjort sig riktigt underrättadt i fråga om huru öfverordnad myndighet dömt, och ännu mera — jag är långt ifrån att klandra en sådan dom, derest den verk-

Angående
hemortsrätt.
(Forts.)

ligen förefinnes. Fattigvårdslagen är nemligen icke någon grundlag och sålunda är det medgifvet att förklara och tillämpa den efter bästa förstånd och urskiljning, icke så strängt efter ordalydelsen, utan efter analogien med andra stadganden, efter andemeningen; men det är för mig likasom för annat enfaldigt folk — och sådana finnas i stort antal inom fattigvårdsstyrelserna på landet, der såsom bekant skarpsinnigheten är ringare än i städerna — omöjligt att så tillämpa denna 25 §, som Utskottet uppgifvit att det skett. Det står ju ovilkorligen, — om nemligen förutsättningarna i 25 § inträffa. — »behåller han den hemortsrätt, han näst derförut egde», således med samma ordalag och i samma utsträckning som i fråga om en person, hvilken fyllt 60 år, eller för alltid. För min del kan jag icke på annat sätt fatta detta stadgande, men om så väl skulle vara, att det kan tydas på det sätt, Utskottet uppgifvit, hemställer jag, om det icke vore skäl att få stadgandet så klart, att detsamma icke oupphörligen föranledde till rättegångar. Det kan ju icke vara annat än önskvärdt att erhålla en tydlig och klar bestämmelse i en författning, som i dess tillämpning de särskilda fattigvårdssamhällena emellan beklagligen företer något, som icke är hvad vid en stor frågas behandling härstädes kallades »allas eftergift för alla», utan tvärtom ett bellum omnium inter omnes, ett allas krig mot alla. Jag är visserligen med den af motionären föreslagna lydelsen skärligen tillfreds, men då den utan tvivel skulle blifva säkrare formulerad på flera man hand än af blott en person, synes äfven mig lämpligast, att betänkanDET — för den händelse motionen i dess hufvudsyfte vunne Kammarrens erkännande — blefve till Utskottet återförvisadt.

Herr Helander: Att i fråga om lagtolkning uppfattningen kan vara högst väsentligt skiljaktig hos olika personer, det visar ju erfarenheten dagligen. Ej underligt således att motionären, Herr Nils Pettersson, tolkar 25 § fattigvårdsförordningen annorlunda än jag och andra med mig, helst han deri läser en bestämmelse om tillfällig fattigvård, under det att jag ej kan återfinna detta ord i nämnda paragraf. Motionären antager att, om *tillfällig* fattigvård en enda gång blifvit lemnad åt person, under första året sedan denne inflyttat i en kommun, han skulle för all framtid i fattigvårdshänseende tillhöra afflyttningkommunen. Jag vill icke tvista med motionären om, huruvida min tolkning kan vara riktigare än hans, men säkert är dock att om, såsom han säger, man i hans hemort tyder fattigvårdsförordningen såsom han gör, det icke derföre är afgjort, att den tolkningen är den rätta, helst, enligt hvad Utskottet upplyst, en annan tolkning gifvits af öfverrätt; hvadan det kan tagas för alldeles säkert att denna senare gör sig gällande, i händelse öfverrätten sättes i tillfälle att pröfva beslut, grundadt på sådan tolkning, som motionären förmenar af ordalydelsen utaf nyssnämde 25:te paragraf framgå. Det vore uppenbart orimligt, om man kunde

antaga, att denna paragraf verkligen innebär hvad motionären anser vara förhållandet. Meningen kan ej vara annan än att, när personen under första året efter mantalsskrifningen uti inflyttningskommunen af denna mottagit fattigunderstöd, han skall hafva sin hemorts rätt i afflyttningskommunen intill dess att han, som i sjelfva verket alltså, ehuru mantalsskrifven i den förra, likväl tillhör den senare, genom den derefter följande mantalsskrifningen, åter kan anses hafva flyttat till och tillhöra inflyttningskommunen. Skulle han äfven under derpå följande året åtnjuta fattigunderstöd, inträder samma förhållande som förra gången, men i motsatt fall, eller om ej understöd erhålles, öfverflyttas hans hemorts rätt till inflyttningskommunen. En ny period inträder således för honom efter hvarje mantalsskrifning, intilldess att han under ett påföljande år icke mottagit understöd, då, såsom nämnt är, personen får hemorts rätt i inflyttningskommunen. Jag tror visserligen det vara riktigt, som motionären uppgifver, att fattigunderstöd understundom rent af påtvingas inflyttad person, men att så sker torde, åtminstone mången gång, få tillskrifvas vederbörandes missgrepp i författningstolkning; och som, der dylikt påtrugande äger rum, afflyttningskommunen, i fall understödet är inom stadgad tid lemnadt, icke eger skyldighet att ersätta inflyttningskommunen mer än nått och jemnt det belopp som denna utlagt, så kan deruti icke ligga någon lockelse att påtvinga inflyttad person fattigunderstöd.

På grund af hvad jag nu nämnt och hvad Utskottets utlåtande för öfrigt visar, får jag anhålla, att Kammararen måtte bifalla detta utlåtande och hvad Utskottet deruti har hemställt.

Herr Danielsson: Äfven jag anser att Riksdagen bör göra något i denna fråga, ty det förekommer så ofta tvister i detta ämne, att det är nödvändigt att frågan blifver klarare, än den för närvarande är. Det har blifvit sagdt, att öfverrätterna tolka den 25 §:n i fattigvårdslagen i öfverensstämmelse med Utskottets uppfattning deraf. Men jag frågar då, hvarföre man icke skall skriva lagen så att dess ordalag stämma öfverens med det sätt hvarpå den tillämpas? För min del åtminstone kan jag icke tolka den 25 §:n på samma sätt som Utskottets ordförande. Det står ju alldeles tydligt, att, så snart en person inom ett år efter inflyttningen i ett fattigvårdssamhälle der åtnjutit understöd, skall han *behålla* hemorts rätt i den kommun, derifrån han flyttade. Der talas alldeles icke om att någon ny period skall inträda med påföljande år. Om nu också den ene landssekreteraren tyder författningen lika med ordföranden i Utskottet, så innebär sådant ingen garanti för att icke den andre landssekreteraren tyder författningen på annat sätt. Och lika kan förhållandet blifva inom Kammar-rätten. Vi hafva många exempel på missförhållanden, som orsakats just genom den närvarande otydliga lagstiftningen. Det inträffar ofta, att en kommun två eller tre år efter det personer derifrån utflyttat får anmaning från andra

Angående
hemortsrätt.
(Forts.)

kommuner att ersätta dem för fattigunderstöd, som de utflyttande hela tiden åtnjutit. Det hjälper icke att protestera, ty understöden togo sin början inom ett år efter utflyttningen, och då heter det att personerna i fråga skola behålla sin hemortsrätt i den kommun, från hvilken de utflyttat, huru länge de än uppehålla sig annorstädes. För att förekomma detta trassel och få saken på det klara tror jag derföre, att det vore lämpligt att bifalla hvad motionären nu på goda skäl föreslagit. Och lika med honom hemställer jag alltså om återremiss, på det Utskottet må komma i tillfälle att utarbeta och för Kammaren framlägga förslag i det af motionären angifna syfte.

Herr Jonas Peter Nilsson. Villigt erkänner jag, att den ifrågavarande lagstiftningen är brydsam och att just den 25 §:n i författningen om fattigvården gifvit åtminstone i min hemort anledning till de aldra största rättegångar. Utskottet har efter min uppfattning på mycket svaga skäl afstyrkt motionen, och jag tror verkligen att, om Utskottet kunde finna på en redaktionsförändring, hvarigenom den närvarande osäkerheten i tillämpningen af paragrafen försvunne, Utskottet dermed skulle bättre gagna det allmänna. Jag yrkar derföre att punkten måtte återremitteras och att Utskottet måtte egnas all uppmärksamhet åt dessa ifrågavarande bekymmersamma förhållandens lyckliga lösning.

Herr Löwenhielm: Jemte det jag instämmer uti det som Herrar Bergius och Helander i frågan anført, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå att den i motionen, sådan den nu är affattad, förekommande bestämmelsen, att inflyttande personer, äfven om de äro utfattiga och under första året i behof af fattigunderstöd, likväl skola tillhöra det samhälle, dit de inflyttat, skulle efter mitt förmenande hafva till följd en olägenhet, som blefve större än den motionären nu vill förebygga. Jag föreställer mig nemligen att, om ett sådant stadgande komme till stånd, många fattigvårdssamhällen skulle befria sig från sina fattiga genom att exportera dem till andra samhällen. De behöfva för detta ändamål endast att förhyra en lägenhet i närmaste stad eller på landet inom ett annat fattigvårdssamhälle. På grund häraf och hvad i öfrigt blifvit i fråga om motionen anfördt, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Nils Pettersson: Om min motion verkligen innefattade allt hvad den siste talaren påstod att den skulle afse, så skulle jag för visso kunna sägas hafva sträckt mina anspråk väl långt; men så är dock icke förhållandet. Motionen afser nemligen icke något annat än att få en viss tid bestämd, efter hvars förlopp en kommun må kunna vara förvissad om att icke vidare varda besvärad med skyldigheten att lemna understöd åt personer som derifrån utflyttat, eller med andra ord, att dessa personer icke må för all

framtid i utflyttningsorten behålla hemortsrätt endast på den grund att de inom inflyttningskommunen kommit i åtnjutande af ett, om ock blott tillfälligt understöd. Om behofvet af dylikt understöd gör sig gällande och erhålles under första året efter en persons inflyttnings, så komma naturligtvis bestämmelserna i § 1 af Kongl. Förordningen angående fattigvården i riket att tillämpas. Men min motion afser egentligen att förekomma, att — om en person icke fortfarande befinner sig i behof af fattigvård, den tillfälliga hjälp, som honom af inflyttningskommunen beredes, innan den inflyttade personen der vunnit hemortsrätt, — denna omständighet skall utöfva inflytande på den i öfrigt stadgade ordning för hemortsrätt. I sådant afseende har jag föreslagit den prescriptionstid att derest inom ett år efter det första året, under hvilket en person inflyttat till en kommun, sådant understöd derstädes meddelas, denna omständighet icke vidare skall, på sätt som hittills med stöd af åberopade författning skett, kunna åberopas såsom skäl för att hos utflyttningskommunen söka ersättning för denna hjälp och för att derefter på nämnda kommun öfverflytta underhållsskyldigheten för den inflyttades lifstid. Det torde vara tillräckligt bekant, i huru hög grad nu gällande författning af inflyttningskommunerna missbrukas, för att man skulle uppräknå några särskilda bevis.

Angående
hemortsrätt.
(Forts.)

Beträffande Utskottets förklaring, att dess i föreliggande utlåtande uttalade åsigt om rätta tolkningen af fattigvårdsförordningens 25 § skulle öfverensstämma med den tolkning, som åt samma § af öfverordnad myndighet gifvits, så innefattar, enligt min åsigt, denna omständighet icke någon bevisning; ty prejudikat är icke lag, hvarförutom det ju ganska ofta händer att en öfverrätts utslag varder öfverklagadt och äfven upphäfdt.

Jag yrkar fortfarande på återremiss af betänkandet.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de meningar, som under densamma förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall som på återremiss; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammararen godkänd, så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Tillfälliga Utskottet hemställt i 2 punkten — af utlåtandet N:o 2 (i samlingen N:o 8) röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammararen återförvisat punkten.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 110 ja mot 50 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

§ 5.

*Om utgifning
af en aflö-
ningsstatistik.*

Förekom till afgörande Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 9), i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse rörande skyldighet för Statistiska Centralbyrån att utgifva aflöningsstatistik för riket.

Herr Ola Andersson hade i sin motion N:o 154 föreslagit: att Riksdagen måtte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla Statistiska Centralbyrån att utgifva en fullständig och specifik aflöningsstatistik för hela riket samt bemyndiga samma embetsverk att] från alla vederbörande infordra härför erforderliga uppgifter.

Med föranledande af denna motion hade Utskottet hemställt: att Riksdagen måtte på det sätt bifalla motionen, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla Statistiska Centralbyrån afgifva förslag till fullständig och specifik aflöningsstatistik för hela riket, till den omfattning som kan anses erforderlig, hvarefter Riksdagen torde få motse nådig framställning härom jemte uppgift på den kostnad, som för statistikens bearbetande blifver nödig, i händelse arbetet icke kan ské med de krafter, som redan äro disponibla.

Efter uppläsning af Utskottets förslag anförde

Herr Hedin: Herr Talman! Om den utredning, motionen fått inom Utskottet och det förslag, hvarmed Utskottets betänkande slutar, icke synas mig alldeles fullt tillfredsställande, så vill jag dock icke därför göra Utskottet alldeles ansvarigt, utan anser mig äfven böra fästa behörigt afseende å beskaffenheten af sjelfva motionen, hvilken synes mig fela derutinnan, att den dels något ofullständigt, eller åtminstone otydligt uttalar motionärens mening, dels äfven tager sakens verkställighet något för lätt. Hvad den förre af dessa anmärkningar mot motionen angår, vill jag påpeka, att motionären, som ju önskar en *fullständig* aflöningsstatistik, när han uppräknar statens, kyrkans och kommunernas utgifter i aflöningar, arfvoden och andra förmåner, och om han med denna uppräknning af staten, kyrkan och kommunerna velat angifva de stora hufvudafdelningarne i den offentliga förvaltningen, i sjelfva verket uteglömt en hufvudafdelning, nemligen Riksdagens förvaltning — Riksbanken och Riksgäldskontoret — som ju i följd af våra grundlagar icke kan hänföras till statsförvaltningen i egentlig, inskränkt mening. Är åter hans afsigt med denna uppräknning att angifva, så att säga, de källor

ur hvilka aflöningsgarne utgå, förekommer åter den omständigheten, att motionären glömt en af dessa källor, nemligen de donationer, hvarifrån aflönningar utgå vid universitetet, skolor, fromma stiftelser o. s. v. Dessutom har motionären lemnat oss, eller åtminstone mig, i fullkomlig ovisshet om, huru han egentligen tänkt sig den del af den nya statistiska redogörelsen, som skulle omfatta såsom orden falla, «pensioner och pensionsavgifter». Det är nemligen klart att, om man härvid vill inskränka sig till att fordra blott summariska uppgifter angående ett föregående års faktiskt utbetalta pensionsbelopp, företaget blir ganska enkelt, åtminstone om man stannar vid de pensioner, som staten utbetalar; men å andra sidan också föga upplysande utöfver hvad som kan inhämtas af Riksstatsens nionde hufvudtitel. Vill man åter i pensioneringsstatistiken göra indelningar i olika kategorier, allt efter som de pensionerade tillhört den ena eller andra staten eller kåren, blir det genast något vidlyftigare; och vill man åstadkomma en «specifik» pensionsstatistik i den bemärkelse, hvori motionären tyckes hafva tagit ordet, när han talar om specifik aflöningsstatistik, då blir det utan tvifvel ett ofantligt arbete, isynnerhet, om denna del af statistiken utsträcker öfver den egentliga stats-pensioneringen.

Hvad åter den senare anmärkningen angår, eller att motionären tagit frågan såsom praktisk åtgärd något lätt, förekommer en omständighet, vid hvilken det torde vara skäl att fästa någon uppmärksamhet. Motionären yttrar nemligen att «man till stor del har goda och lätt tillgängliga källor härtill och för det öfriga utan allt för stora svårigheter bör kunna beredas utväg för utförande häraf.» Detta är näppeligen alldeles riktigt. Man skulle väl kunna tycka att för vissa afdelningar af i fråga varande aflöningsstatistik finnas ganska goda källor, i främsta rummet de senast fastställda lönereregleringarne för stater och corps: specialstaterna i Statskontoret, Riksdagens skrivelser och Kongl. kungörelser om lönereregleringarna borde ju vara förträffliga källor. Men det kan likväl hända, att äfven sådana källor, som främst bland alla synas både lätt tillgängliga och omedelbart användbara att helt enkelt afskrifva, att äfven dessa, säger jag, kunna tåla vid att med mycken försigtighet begagnas. Om t. ex., oberoende af en utaf Riksdagen fastställd och af Kongl. Maj:t kungjord lönerereglering, dubbel inqvarteringsersättning skulle hafva blifvit i något fall beviljad, så vore det ett fel, om aflöningsstatistiken icke komme att fästa uppmärksamhet vid denna — vi kunna kanske begagna benämningen — oregelbundenhet. Vidare skulle statistikens författare ganska betydligt misstaga sig, om han, sättande lit till Riksdagens beslut den 29 Oktober 1860 angående reglering af biskopslönerna, trodde sig kunna uppföra lönen för biskopen i Lund till det af Riksdagen och Kongl. Maj:t bestämda belopp femtontusen kronor. Han skulle då, såsom sagdt, begå ett visserligen ganska förlåtligt, men det oakadt ganska betydligt misstag, enär såsom bekant detta Kongl. Maj:ts och Riks-

*Om utgifning
af en aflö-
ningsstatistik.
(Forts.)*

Om utgifning
af en aflö-
ningsstatistik.

(Forts.)

dagens gemensamma beslut ännu icke lyckats — i fall uttrycket tillåtes mig — öfvergå från idé till verklighet.

Om jag från dessa, som det kunde tyckas, goda och lätt tillgängliga källor, som dock, såsom jag visat, erbjuda vissa fallluckor för statistikern, vänder mig till de mindre lätt tillgängliga och lätt användbara, är det t. ex. klart, att, om aflöningsstatistiken vid redogörelsen för presternas aflöning skall, såsom den bör, skilja mellan de inkomster, som äro anslagna af Kronan, de som utgöras af kommunerna och de som utgå af donationer, arbetet i många fall blir ganska kinkigt och i alla händelser ganska vidlyftigt. Tänker man vidare på de ännu befintliga qvarlevorna af vårt feodala, jag menar vårt indelta aflönings sätt — man erinre sig blott boställena — så bör det icke kunna betviflas, att många myndigheters medverkan skall behöfva tagas i anspråk för de första uppgifterna, och att mycken tid skall ätgå för deras granskning och bearbetande till ett systematiskt helt. Slutligen vill jag tillägga, att den ifrågasatta aflöningsstatistiken knappt kan blifva till fullo begriplig och fölaktligen icke tillfredsställande, om den icke redogör för ett ganska betydligt antal äldre och yngre författningsbestämmelser, som med aflöningsättet stå i sammanhang.

Härmed har jag nu icke velat göra troligt, att de svårigheter, som möta motionärens förslag, äro så stora, att de böra afskräcka oss, — långt derifrån — men jag har anfört det sagda såsom motiv för den förändring, jag i alla händelser skulle önska i Utskottets förslag, att nemligen slutorden måtte strykas, der det heter: »i händelse arbetet icke kan ske med de krafter, som redan äro disponibla». Det förekommer mig nästan lustigt, att Riksdagen skulle visa sig så okunnig om en sak, i hvilken Riksdagen gör framställning till Kongl. Maj:t, att den finner lämpligt att framkomma med något, som i sjelfva verket är rent orimligt. Ty det är orimligt att på statistiska byrån, som redan är fullt upptagen af göromål, lägga ett arbete sådant som detta. Detta bör Riksdagen hafva så klart för sig, att icke Riksdagen genom förutsättning af en annan möjlighet visar sig mindre hemmastadd i ämnet, än Riksdagen skäligen bör vara. Arbetet kommer att påfordra särskilda kostnader, och derom kommer nog Kongl. Maj:t att utan påstötning från Riksdagens sida göra framställning.

Men detta är icke den enda ändring, jag skulle önska i Utskottets hemställan. Motionären antyder någorstädes, att den ifrågasatta aflöningsstatistiken borde förnyas hvar tredje år. Om så sker, kommer man naturligtvis att ofta nog få nöja sig med uppgifter, som i större eller mindre omfattning skulle vara något föråldrade. Jag vill icke föreslå att arbetet skall utgifvas årligen, men jag föreställer mig, att man, sedan aflöningsstatistiken en gång kommit i gång, baserad på de uttömmande undersökningar, om hvilka jag haft äran göra några antydningar, kunde välja en väg, hvarigenom man uppfylde det åsyftade ändamålet, dervid följande före-

dömet från andra länder. Det vill synas mig, som om, sedan en gång en fullständig aflöningsstatistik blifvit utarbetad, man skulle för framtiden, för en längre period än den motionären föreslagit, för fem eller tio år, kunna nöja sig med att få de väsentligaste ifrågasvarande statistiska data meddelade i statskalendern. Detta skulle äfven medföra den fördel, att, då en mängd folk har synnerlig respekt för det vanliga officiella statistiska trycket, som därför icke fått någon stor spridning, skulle deremot aflöningsstatistikens väsentligaste data komma en större allmänhet till handa, om de offentliggjordes i statskalendern, som nu redan utgår i omkring 3,000 exemplar, en upplaga, som naturligtvis skulle ökas i samma mån statskalendern blefve äfven i öfrigt reformerad till större tidsenlighet i likhet med andra länders statshandböcker.

Det är för Kammarens herrar ledamöter utan tvifvel bekant, att det förslag jag framställt är bygd på föredömen från Norge, Danmark och andra länder. I Norge har numera den officiella statskalendern, som helt nyligen var ett enskildt företag, meddelanden angående aflöningsstatistiken i den omfattning, att man i de flesta fall, endast med ledning af siffrorna i statskalendern, kan få en öfersigt öfver konungarikets utgifter för sina embetsmän. Om jag t. ex. slår upp rubriken fogdar, så finner jag, utom åtskilliga förklarande anmärkningar, deras löneförhållanden redovisade under ej mindre än fem kolumnrubriker, hvilket bevisar, huru man med god uppställning kan å ett ringa utrymme meddela ett stort statistiskt material. Detsamma är förhållandet i Danmark och äfven i andra länder. I Amerika, der man med synnerlig omsorg utbildat den officiella statistiken, har man för särskilda förvaltnings-brancher, t. ex. konsular- och diplomatiska staten, statistiska uppgifter, der jag på öret återfinner huru konsulerna och diplomaterna äro aflönade.

Man finner der äfven mycket annat, såsom en historik öfver den diplomatiska personalen allt ifrån tiden före Förenta Staternas i Amerika oafhängighetskrig m. m. I alla civiliserade land hafva de statistiska uppgifter, om hvilka motionären väckt fråga, befunnits vara af så allmän vigt och intresse, att man till och med i privata handböcker finner meddelade sådana i ganska stor omfattning. Och detta är naturligtvis ganska lätt att åstadkomma, der den officiella statistiken på detta område erbjuder goda uppgifter. Om man t. ex. ögnar igenom den engelska handboken Whitakers Almanak, som säljes för en shilling, som sålunda är afsedd för den stora mängden, så finner man der angående embets- och tjenstemäns löneförmåner så fullständiga uppgifter, att man för att erhålla motsvarande underrättelser om vårt land måste söka länge och på olika vägar. Vi talade nyss om biskopslönerna i vårt land. Af den kalender jag nyss omnämnde, kan inhämtas t. ex. den intressanta uppgiften, intressant i synnerhet för biskopen i Lund, hurusom dennes kollega, erkebiskopen i Canterbury, har i årlig lön 15,000 pund sterling, under det att deremot dåvarande förste lorden af skattkammaren,

*Om utgifning
af en aflö-
ningsstatistik.
(Forts.)*

Om utgifning
af en aflö-
ningsstatistik.
(Forts.)

the right honourable Will Ewart Gladstone icke uppar större årlig inkomst än 5,000 pund. Jag nämner de privata statshandböckernas uppgifter som exempel på hvilken vikt och intresse man annorstädes tillerkänt den del af statistiken, på hvilken motionären fäst uppmärksamheten. Nu kunde härvid göras den invändning, att statskalendern genom en sådan utvidgning skulle blifva af allt för stor omfattning. Men i den boken finnes mycket som ganska väl kan derifrån uteslutas, såsom hela kalendariet, då jag nemligen förutsätter att ingen köper statskalendern för att hafva en almanach. Likaså kan den norska afdelningen såsom fullkomligt ändamålslös uteslutas ur den svenska statskalendern. Men om dessa uteslutningar med flera förbättringar kan icke varda förhoppning, innan redaktionen af statskalendern förläggas dit den rätteligen hörer, nemligen till statistiska byrån.

Jag skulle således helst önska, att uti det beslut, som kan komma att blifva Kammarens, man antydde meningen dermed vara att, sedan aflöningsstatistiken en gång blifvit fullständigt bearbetad, de viktigaste af dit hörande uppgifter för framtiden komme att meddelas i statskalendern.

Vidare finner jag i Utskottets förslag något oegentligt deruti, att Riksdagen skall hos Kongl. Maj:t anhålla, »att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla Statistiska Centralbyrån afgifva förslag till fullständig och specifik aflöningsstatistik för hela riket, till den omfattning som kan anses erforderlig.» Det lärer väl vara Riksdagens sak att uttrycka hvad Riksdagen sjelf anser vara nödigt, men ej lämpligt att bedja Kongl. Maj:t sätta sig ned och gissa till hvad Riksdagen önskar i afseende å denna statistik. Vidare finner jag olämpligt och blott ledande till onödig tidsspilla att anhålla om en plan samt »uppgift på den kostnad som för statistikens bearbetande blifver nödig», derföre att statistiska byrån icke gerna bör åläggas att utarbeta en plan i detta afseende, så vida man icke dessförinnan är ense om beslutet att planen skall förverkligas. Då planens utarbetande utgör en väsentlig del af hela arbetet, så vore i motsatt fall mycken möda onödigtvis förspild.

På grund häraf skulle jag vilja framställa ett annat förslag än Utskottets, nemligen af följande lydelse:

»att Riksdagen anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes dels åt Statistiska Centralbyrån uppdraga utarbetande af en fullständig aflönings- och, i den mån så lämpligen ske kan, pensionsstatistik för hela den offentliga förvaltningen, dels taga i öfvervägande, huruvida de väsentligaste hithörande uppgifter framdeles må kunna årligen meddelas i statskalendern.

Jag har härmed velat uttrycka behovet af en fullständig aflöningsstatistik, ty under uttrycket »hela den offentliga förvaltningen» inbegripes tydligen statsförvaltning i inskränkt mening, Riksdagens förvaltning och kommunalförvaltningen. Om nu någon skulle anse härtill böra läggas den kyrkliga förvaltningen, så får jag erinra, att detta är obehöfligt, emedan denna sistnämnda är dels stats-, dels

kommunalförvaltning. Men då jag icke vågar sätta i fråga att Kammaren skulle vara beredd att så här på fri hand fatta beslut om mitt förslag, så torde det måhända vara lämpligast — och jag skall derom framställa yrkande, om mitt förslag vinner något understöd i Kammaren — att ärendet blir till Utskottet återremitteradt.

*Om utgifning
af en aflö-
ningsstatistik.
(Forts.)*

Herr Anders Persson: I det slut, hvartill den siste ärade talaren kommit, anhåller jag att få förena mig. Jag kan dessutom instämma i åtskilligt annat af hans yttrande, såsom i afseende å det önskvärda deruti att en del af de utaf motionären omnämnda statistiska uppgifter med skäl kunna inflyta i statskalendern, såsom, efter hvad jag vet, förhållandet är t. ex. i Danmark; hvarförutom jag, i likhet med honom, tror att en stor del af hvad som nu intages i statskalendern utan skada kunde derutur uteslutas. I detta afseende omnämnde den siste talaren åtskilliga onödiga uppgifter, men jag hemställer till honom, huruvida icke han skulle vilja vara med om att gå ännu ett steg längre än han gjort med hänsyn till sådant som ytterligare skulle kunna utlemnas ur statskalendern. Der finnes t. ex. vid hvarje i statskalendern förekommande namn angifvet, om dess egare blifvit utnämnd till riddare eller kommandör af olika ordnar och klasser af ordnar. Detta kan nu vara godt och väl; men sedan förekommer ytterligare längre fram i samma kalender en särskild förteckning öfver alla svenske och utländske män som hugnats med svenska ordenstecken.

Jag tror, att det vore tillräckligt och lika redigt, om desse riddare och kommandörer upptogos på endast ett ställe antingen sålunda, att hvars och ens ordnar uppräknades omedelbart efter hans namn, der detta till följd af personens innehafvande embete i kalendern bör hafva sin plats, eller ock på det sätt, som jemväl nu sker, att riddarne och kommandörerne klassificerades inom de särskilda ordnarne. På detta sätt skulle plats lätteligen kunna beredas i statskalendern för viktigare saker, i stället för att, såsom nu är fallet, der införa åtskilligt på två ställen.

Såsom jag förut nämnt, begärde jag ordet i afsigt att yrka utlåtandets återförvisande till Utskottet, derför att, såsom jag tror, motiveringen deri och det slut, hvartill Utskottet kommit, om icke gå i motsatt riktning — jag vill icke säga det — åtminstone sakna nödigt sammanhang, ty, efter det Utskottet erkänt det behöfliga i de af motionären påpekade syften, säger Utskottet, att »det kunde vara skäl att undersöka, huruvida det vore lämpligt och utan betydligare arbete möjligt att, till en början, inskränka förslaget derhän, att aflöningsstatistiken endast komme att redogöra för aflöningsförhållandena beträffande statens tjenstemän»; och vidare, efter att hafva meddelat den upplysningen, att reglering af arbeten och löner för de allra flesta militära, ecklesiastika och civila tjenester redan egt rum, kommer Utskottet till den slutsatsen, att Utskottet

Om utgifning
af en aflö-
ningsstatistik.
(Forts.)

ansett att, åtminstone för närvarande, någon inskränkning i förslaget, på sätt nyss antyddes, icke borde sättas i fråga. Utskottet yttrar jemväl, att det gerna skulle velat förorda motionärens förslag till antagande i oförändradt skick, om icke motionens bifallande oförändrad skulle hafva till påföljd en tillökning i statistiska centralbyråns göromål af ganska betydlig omfattning. I det fallet tror jag dock, att Utskottet, och i likhet med detta den siste ärade talaren, bildat sig en skef uppfattning af motionärens syften; de se dem, efter min uppfattning, i allt för stor skala. Jag hörde nemligen motionären sjelf vid ett tillfälle yttra, att han icke ansåg detta arbete vara värre än att, om han t. ex. egde rätt att från alla embetsverk infordra statistiska uppgifter, han skulle kunna upprätta denna statistisk utan någon synnerlig tunga. Huruvida han hade rätt häri, lemnar jag derhän; jag tänker icke försvara denna mening; men jag tror dock, att man föreställer sig, det detta arbete skulle komma att taga större dimensioner än det i verkligheten behöfver göra.

Utom de skäl för en återremiss, jag nu påpekat, ber jag att jemväl få fästa uppmärksamheten på det, enligt min tanke, obehöfliga i Utskottets skrivelseförslag, »att Riksdagen torde få motse nådig framställning om såväl aflöningsstatistikens omfattning som uppgift på den kostnad, som för statistikens bearbetande blifver nödig», ty det är väl alldeles uppenbart, att Riksdagen icke skall vägra att betala kostnaden för detta arbete, då Riksdagen sjelf begärt dess verkställande. För öfrigt har jag föreställt mig, att denna statistik möjligen skall kunna i någon mån åstadkommas på samma sätt, som de statistiska uppgifterna i afseende på kommunernas finansiella ställning nu tillkomma i statistiska centralbyrån, hvilket arbete, såsom jag tror, verkställas på en särskild afdelning med för tillfället lejd folk, som på ackord eller annat beting utför dessa arbeten.

Såsom jag förut nämnt, anhåller jag att få förena mig i yrkandet om utlåtandets återremitterande till förnyad behandling af Utskottet.

Herr Carl Anders Larsson: Jag beklagar att motionären icke är här närvarande och försvarar sin motion, ty jag föreställer mig, att han icke kan vara belåten med den tillstyrkan Utskottet lemnat densamma, hvilket tillstyrkande uppenbart synes leda derhän, att vi nästan skulle få en ny embetsmannacorps på halsen i gen. Jag var med då statistiska centralbyrån stiftades, och jag förutsåg redan då, att denna institution skulle komma att utväxa till ganska stora dimensioner; och om vi granska det arbete, der nu verkställas, skola vi finna, att der skrives, tryckes och utdelas år efter år ofantligt mycket, som alldeles icke är behöfligt. Jag föreställer mig, att motionären önskar, att den statistiska centralbyrån skulle, med åsidosättande af en mängd onödiga statistiska uppgifter, öfver-

taga utarbetningen af denna aflöningsstatistik och om några år göra den sådan som motionären tänkt sig. Och att denna statistik skulle blifva nödvändigare och mera intressant än den, som för närvarande utarbetas, derom är jag fullkomligt öfvertygad; den skulle till och med blifva nyttig, ty derigenom skulle man på ett ställe få en lättare öfersigt öfver hvad vår dyrbara förvaltning kostar. Äfven jag yrkar fördenskull på återremiss, men i det syfte, att Utskottet måtte tillstyrka bifall till motionen, ty om den bifalles, blir Kongl. Maj:t satt i tillfälle att ställa så till, att statistiska centralbyrån befrias från afgifvande af andra onödiga uppgifter, som nu taga mera tid, än arbetet med denna aflöningsstatistik skall kunna göra, och införa en statistik, sådan som i motionen afses, utan att därför behöfver förutsättas så ofantliga kostnader. Den kommunala statistikens införande har redan medfört en ökad årlig kostnad af 10,000 kronor; och jag tror icke att man skall komma ifrån en tillökning i anslaget, om man för utarbetande af nu ifrågasatta statistik på förhand förbundet sig att betala ytterligare summor.

*Om utgifning
af en aflö-
ningsstatistik.*

(Forts.)

I det syfte, jag nu angifvit, yrkar jag utlåtandets återremitterande till Utskottet.

Herr Helander: Till en början ber jag att, i anledning af hvad den nästföregående talaren annärkte mot Utskottets motivering, få erinra derom, att motionären åt sitt förslag gifvit en ganska stor omfattning. Uppenbarligen skulle aflöningsstatistiken, bearbetad på det sätt hvarom motionen lemnar antydan, förorsaka mycket både arbete och kostnad. Det var derfore som man inom Utskottet, utan att egentligen önska reduktion i den plan motionären utstakat, likväl ansåg sig böra taga i öfvervägande, om ej möjligen någon förenkling vore lämplig på sätt utlåtandet närmare visar. Säkerligen har motionären, såväl som Utskottet, tänkt sig, att planen för denna statistik bäst kunde uppgöras af statistiska centralbyrån, såsom den mest sakkunniga myndigheten. Nu har Utskottet fått förebräelse såväl för att hafva gått för långt i medgifvande som för att icke hafva gått nog långt. Det må väl kanske vara riktigt, som en stockholmsrepresentant yttrat, att det ifrågasatta arbetet icke kan verkställas utan särskildt anslag för ändamålet, men Utskottet ansåg sig icke böra antaga detta såsom en nödvändighet, enär det vore tänkbart att statistiska centralbyrån kunde anse tillfyllestgörande att till en början icke gifva åt företaget allt för vidsträckta dimensioner. Att, såsom nyssnämnde representant ifrågasatte, i statskalendern inrymma uppgifter ur aflöningsstatistiken skulle sannolikt vara lämpligt, men jag föreställer mig att bestämmelse derom borde tillhöra planen, och i alla fall kunna lemnas att beslutas om efteråt, sedan man bestämt sig för att denna gren af statistiken skulle bearbetas. Att i sammanhang härmed förordna om hvad som borde från statskalendern uteslutas; det föreställer jag mig deremot väl icke nu kan vara lämpligt.

Om utgifning
af en aflö-
ningsstatistik.

(Forts.)

Ehuru Utskottet velat i det väsentligaste förorda bifall till motionen, har dock Utskottet ansett försigtigheten bjuda att, i fråga om ett arbete af den art, att deråt kan gifvas en betydande utsträckning, och som, i följd deraf, också kan medföra betydliga kostnader, Riksdagen borde, innan definitivt beslut fattas, förskaffa sig kännedom om både plan och kostnad, för att kunna bedöma så väl det ena som det andra. Skulle återremiss nu beslutas, antager jag att Kammaren icke vill att sådan försigtighet skall iakttagas, hvilken jag dock anser vara af nöden, hvarföre jag ock påyrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Sven Nilson: Den siste talaren, som är ordförande i Utskottet, angaf de skäl, på hvilka Utskottets hemställan är grundad. Bland annat framhöll han ett skäl, som äfven motionären anført, nemligen att den ifrågasatta statistiken skulle vara till nytta vid regleringen af de embetsverk och corps, hvilka ännu icke blifvit reglerade. Han trodde att om man utsträcker omfånget af statistiken till allt för stora dimensioner, så skulle arbetet blifva så betydligt, att man deraf kunde antaga att statistiken ej skulle blifva färdig förr än det vore försent för det afsedda ändamålet. Det förefaller mig då besynnerligt, att Utskottet lika med ordföranden kunnat komma till ett sådant resultat, att Riksdagen skulle anhålla om endast ett *förslag* till aflöningsstatistik, d. v. s. att frågan skulle undanskjutas ett eller annat år. Jag föreställer mig, att det är just på detta sätt som Utskottet tänkt sig att gå till väga; som arbetet således skulle blifva otillgängligt för det af motionären afsedda ändamål, hvilket jag äfven vill undanrödja. För min del tror jag att motionärens förslag ej behöfver fördröjas eller uppskjutas. Kongl. Maj:t torde hafva rätt att när som helst anbefalla ej blott statens embetsverk, utan äfven andra allmänna verk och inrättningar att afgifva de uppgifter, hvilka behöfvas för en fullständig aflöningsstatistik, omfattande såväl statens som kyrkans och kommunernas aflöningsväsende. Jag föreställer mig att statistiska byråns arbete under sådana förhållanden ej behöfver blifva särdeles omfattande. På detta sätt har man gått till väga beträffande den kommunala finansstatistiken, för hvars ändamål staten årligen anslår 10,000 kronor. Besväret att infordra uppgifter från alla delar af landet efter bestämda formulär, och af detta rika material utarbета statistiken, torde ej blifva svårare i ena än andra fallet, och sålunda äfven i det ifrågavarande afseendet, utan allt för stor kostnad och vidlyftigt arbete — synes mig — kunna erhålla fullständigt hvad vi önska, utan särdeles lång tidsutdrägt.

För min del hade jag tänkt mig ett förslag till beslut, afvikande från Utskottets. Jag skulle nemligen velat föreslå ett beslut af följande lydelse: »att Riksdagen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla statistiska centralbyrån afgifva en fullständig aflöningsstatistik för hela riket, på

sätt uti motionen N:o 154 i Andra Kammaren blifvit af motionären närmare utveckladt, hvarefter Riksdagen torde få motse nådig framställning om anslag till den kostnad, som för statistikens bearbetande blifver nödig». Men jag erkänner att det förslag, Herr Hedin formulerat, har förefallit mig ändamålsenligare, åtminstone i ett afseende, och jag skall således för min del icke hafva något emot ett beslut i öfverensstämmelse med hvad Herr Hedin afser, nemligen att få in en del af statistiken i statskalendern, hvilket jag anser skulle komma att lända till stor nytta för landet, och vi kunna i detta fallet hemta exempel från våra grannländer. Jag föreställer mig att ingenting skall hindra det tillfälliga Utskottet att i förslaget göra ett tillägg i sådant syfte, och jag anhåller derföre om återremiss.

Om utgifning af en aflöningsstatistik.

(Forts.)

Friherre Nordenfalk: Då jag icke hört någon helt instämma med Herr Hedin, har jag begärt ordet för att göra det. Jag tror att Kammaren gerna kunde redan nu antaga det förslag till skrifvelse, som han uppläst, men då han sjelf icke derom gjort framställning, så må det icke tillkomma mig att göra det; Jag antager att Kammaren helst beviljar den återremiss, som blifvit påyrkad. Om så blir händelsen, vill jag emellertid opponera mig mot det syfte, hvori Herr C. A. Larsson begärt återremiss. Jag kan ej finna att här föreligger fråga om indragning af statistiska redogörelser i andra afseenden och tillåter mig erinra derom att, enär statistiska data hafva fullständig betydelse endast i jemförelse med hvarandra, de redan påbörjade serierna skulle, i händelse arbetet med deras försättning afbrötes, blifva af mycket minskadt intresse. Frågan om någon sådan indragning föreligger såsom sagdt dock ej nu, och jag anhåller att, då Utskottet sannolikt kommer att taga frågan i förnyadt öfvervägande, få inlägga min gensaga mot att i det skrifvelseförslag, som derefter lärer Riksdagen föreläggas, något inflyter af Herr Larssons nyssnämnda yrkande, hvilket berör en helt och hållet ny fråga.

Öfverläggningen var slutad. Sedan propositioner blifvit gifna enligt de gjorda yrkandena, återförvisades utlåtandet till Utskottet.

§ 6.

Föredrogs Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Ut-låtande N:o 2 (i samlingen N:o 7) om underdånig skrifvelse rörande närmare bestämmelser i fråga om de anteckningar, som i afseende på ledighet till äktenskap eller hinder deremot skola i vissa prestbevis intagas.

Om anteckningar i prestbevis rörande ledighet till äktenskap.

Utskottet hade, i anledning af derom utaf Herr A. J. Enander afgifven motion (N:o 138), på anförda skäl hemställt: »att Riks-

Om anteckningar i presbiteris rörande ledighet till äktenskap.
(Forts.)

dagen måtte i underdånig skrifvelse Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela närmare bestämmelser derom, hvilka de anteckningar äro, som angående ledighet till eller hinder mot äktenskap skola jemlikt föreskriften i Kongl. cirkulärbrevet den 20 Januari 1865 i flyttningsbevis intagas.»

Sedan uppläsning skett af Utskottets hemställan, anförde

Herr Granlund, hvilken låtit å utlåtandet anteckna sig såsom reservant: Som Herrarne torde finna, har jag reserverat mig mot nu föredragna utlåtande, och detta af skäl, som jag anhåller att här få närmare angifva. Motionären har i år likasom sistlidne år sökt visa, att nu varande bestämmelser om de anteckningar, som i afseende på ledighet till äktenskap eller hinder deremot skola i kyrkoböckerna införas, icke äro nog tydliga. Enligt hvad jag kan fatta, föreskrifver dock det af Utskottet återopade Kongl. cirkuläret den 20 Januari 1865 tydligt och klart hvad som i detta afseende bör införas i kyrkoböcker, då deri nemligen säges, att å sjetta och följande rader af flyttningsbevis »skola intagas de anteckningar, som i afseende på ingånget äktenskap, ledighet dertill eller hinder deremot äro nödiga». Nu påstås det att ordet »nödig» icke ger tydlig ledning för hvad man har att göra samt att, då erfarenheten bland annat visat att, såsom ordföranden i förlidet års Lag-Utskott, Herr Grefve Sparre, i fjor yttrade sig, åtskilliga pastorer »klottrat» i husförhörböckerna, en gräns nu skall sättas för sådana obehöriga anteckningar. Då med ordet »nödig» anteckning efter min uppfattning icke kan menas annat än laglig sådan, och det i fråga om lagliga bestämmelser i giftermålsbalkens 7 kap. 3 § heter: »vill man jäf göra mot äktenskap, å sina eller annans vägnar, gifve det kyrkoherden tillkänna i tvenne mäns närvaro; ställe ock strax borgen hos Konungens Befallningshafvande för all skada och kostnad, och tage sedan stämning, till nästa rättegångstimma, å den, som jäf göres emot. Finner domaren ej laga skäl dertill; böte då käranden tjugu daler, och rätte upp all skada» — så frågar jag, om här icke tydligt är föreskrifvet hvad som skall antecknas eller hvad som är nödiga anteckningar med afseende på jäf. Och hvad som i fråga om dylika anteckningar är att betrakta såsom jäf mot en person, som ådagalägger sin afsigt att gifva sig, är väl äfven jäf mot en person, som ännu *icke* tillkännagifvit att han ernar gifva sig och hvilken måhända aldrig kommer att göra det. Men hvad som är jäf i ena fallet är det väl ock i det andra, när det är fråga om *nödiga* anteckningar emot hinderslöshet, ty dermed afses väl att hindra giftermål för den person, mot hvilken jäf göres; men deraf följer väl, att icke andra anteckningar få göras än som äro nödiga, följaktligen lagliga hinder, och dessa men icke andra böra enligt mitt förmenande antecknas.

Utskottet har såsom skäl för sin åsigt anført, att justitieombuds-

mannen i sin till denna Riksdag aflåtna embetsberättelse framhållit nyttan af tydligare bestämmelse i detta hänseende. Men Justitieombudsmannen har icke föreslagit någon åtgärd från Riksdagens sida i denna fråga, utan endast uttalat sina iakttagelser derom, att obehöriga anteckningar i prestbevis föranledt till åtal.

Om anteckningar i prestbevis rörande ledighet till äktenskap.

(Forts.)

Herr Justitieombudsmannen säger: »Det är dock gifvet, att i beviset ej skall inflyta annat än hvad ministerialböckerna innehålla, likasom att i dessa böcker ej skall införas lösa angifvelser och gängse rykten, utan endast sådana anmärkningar, som stödjade sig på bestämde och styrkte sakförhållanden.» Här af synes äfven Herr Justitieombudsmannens åsigt vara, att öfriga anteckningar äro onödiga och olagliga.

Skulle det inträffa, att en person flyttar från en ort till en annan och icke har i sitt betyg antecknadt, att han är hinderslös till äktenskap, så skall väl skälet eller jäfvet vara antecknadt, så vidt det är lagligt; är det antecknadt något, som icke är lagligt, är det onödigt, icke nödigt.

Och om en person vill ingå äktenskap och icke före någon viss tid, genom uraktlåtenhet att inlemna sitt prestbevis till presterskapet, kan styrka sin hinderslöshet till äktenskaps ingående, emedan det endast står att han saknar ledighetsbevis för en viss tid, så föreskrifves i gällande kyrkolag och Kongl. brefvet af den 26 Oktober 1791 att han eger att hos vederbörande pastor begära att i tidningarna kungöra om anmälan af äktenskapsjäf af den eller dem, som kunna anse sig dertill befogade; och efter viss tid möter inga hinder för hans giftermål.

Att några ytterligare bestämmelser i detta hänseende äro behöfliga kan jag derföre icke inse, och yrkar på den grund afslag å utlåtandet.

Herr C. F. Toll: Utskottet har vid behandlingen af denna motion kommit till den åsigten, att bestämmelserna i förevarande ämne synas lida af en viss oklarhet och ofullständighet. Utskottet har i detta afseende hemtat stöd icke allenast från justitieombudsmannens embetsberättelse till innevarande års Riksdag, utan äfven såväl från Lag-Utskottets utlåtande sistlidet år i ett likartadt ämne, hvilket i Utskottet då behandlades, som ock från vissa yttranden af talare, som voro motståndare till det då af samme motionär väckta förslaget. Det synes således som om skäl vore för handen att söka erhålla mera klarhet i afseende å här i fråga ställda förhållanden.

Den ärade reservanten sade, då han nyss hade ordet, att justitieombudsmannen icke afgifvit någon förklaring huru en lagstiftning i detta fall skulle ställas. Men han misstager sig härutinnan. Justitieombudsmannen, som anmärkt det sväfvande i bestämmelsen om hvad som å sjette raden i prestbetyget rätteligen får intagas, har hänvisat till de s. k. ministerialböckerna såsom den enda källa, hvarifrån de anteckningar, som böra inflyta i prestbevisen, kunna

Om anteckningar i prestbevis rörande ledighet till äktenskap.

(Forts.)

hemtas, och angående beskaffenheten af dessa anteckningar i ministerialböckerna har han tydligt och bestämdt förklarat sig. Det kan vara öfverflödigt här upprepa hvad han sagt, då hvar och en kan läsa det å sidan 63 i berättelsen. Jag tror, att Utskottets betänkande bör bifallas, emedan, som sagdt, klarhet och reda äfven i förevarande ämne böra eftersträvas. Jag får derföre yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Enander: Jag drog till en början i betänkande att besvära Kammaren med den motion, som föranledt nu föreliggande utskottsutlåtande, enär jag förutsåg att förslaget skulle röna motstånd. Det var dock ett särdeles manande skäl, som förmådde mig att kasta mina betänkligheter å sido; och detta skäl ber jag att nu få omnämna.

Det torde vara känt, att, isynnerhet bland dem, som ofta flytta från en församling till en annan, t. ex. fabriks- och handtverksarbetare och dylika, ganska många finnas, som, ehuru de icke veterligen äro gifta eller lagligen trolofvade, likväl ej hafva intyg om äktenskapsledighet. Då en dylik person vill ingå äktenskap och blir gjord uppmärksam på nödvändigheten att vidtaga de förberedande åtgärder, som omförmålas i Kongl. brefvet den 26 Oktober 1791, så förefaller honom detta högst motbjudande, icke blott för den tidsutdrägt, som deraf vållas, utan kanske ännu mera derföre, att mången anser det ytterst pinsamt att se sitt tillämnade äktenskap i allmänna tidningarna kungjordt i förening med en offentligen framställd förfrågan om något hinder deremot förefinnes. Exempel saknas icke derpå, att af sådan anledning det tilltänkta äktenskapet uteblifver och i stället uppkommer konkubinaten. Jag har derföre i sedlighetens intresse ansett mig böra väcka denna motion, i den öfvertygelse att, om närmare bestämmelser vore gifna derom, hvilka de anteckningar äro, som angående ledighet till eller hinder mot äktenskap skola i flyttningsbevisen intagas, så skulle antalet af dem, hvilka nu sakna bevis om äktenskapsledighet, vara betydligt mindre än det för närvarande är.

Jag ber nu att få göra några erinringar emot hvad här blifvit yttradt af den ärade talare, hvilken reserverat sig mot Utskottets förslag. Reservanten har, till min förvåning, bland annat yttrat, att det skulle vara min vid sistlidne riksdag väckta motion som nu blifvit af mig ånyo väckt, och derföre skulle än en gång underställas Kammarens pröfning. Vid närmare besinnande torde dock den ärade talaren finna, att det af honom nu omnämnda lagrum, 7 kap. 3 § Giftermålsbalken, hvarom min motion vid 1877 års riksdag handlade, icke med ett ord omnämnes hvarken i nu föreliggande utlåtande eller i den motion, hvaröfver utlåtandet blifvit gifvet. Reservanten har nu påstått, att detta lagrum tydligen tillkännagifver huru presten bör vid utfärdande af flyttningsbevis tillvägagå, när äktenskapsledigheten är oviss. Diskussionen i denna Kammare i fjor med anledning

af den då väckta motionen i frågan borde dock hafva öfvertygat *Om anteckningar i prestbevis rörande ledighet till äktenskap.* honom, att återopade lagrum alldeles icke är tillämpligt på nu i fråga varande fall och att det framställda förslaget om sådant tillägg till nämnda lagrum, hvarigenom det skulle kunna tillämpas äfven när lysning ej blifvit begärd, icke lyckades vinna Riksdagens bifall. Sällsamt föreföll mig äfven att reservanten ansåg det vara stadgad i allmän lag, att när en person flyttar från en församling till en annan, denna flyttning skall förut från predikstolen kungöras. Äfven härom väckte jag i fjor motion, men utan framgång, och någon sådan föreskrift finnes icke. Reservanten yttrade, att uttrycket »nödiga» anteckningar i Kongl. cirkuläret den 20 Januari 1865 är alldeles tydligt och klart. Utskottet har ej heller förnekat, att uttrycket är *klart*; men Utskottet har påstått, att den gifna föreskriften icke är tillräckligt *bestämd*, och detta är ju något helt annat. Samme talare har till stöd för sin mening sagt om ett slags anteckningar, att det ju är klart, att sådana skola i flyttningsbevis införas, och om ett annat slags anteckningar, att lika uppenbart måste vara, att sådana anteckningar icke få förekomma. Men månne härmed är bevisadt hvad han ville hafva bevisadt? Kan man ock påpeka en grupp af anteckningar och derom säga, att dessa uppenbarligen äro »nödiga», och kan man derjemte påpeka en annan grupp och säga, att sådana anteckningar uppenbarligen äro obehöriga, så följer ju icke deraf, att det icke kan finnas en tredje grupp, om hvilken man måste bekänna, att en berättigad tvekan kan uppkomma derom, huruvida sådana anteckningar böra i flyttningsbevis införas eller icke. Reservanten har slutligen sagt, att Utskottet motiverat sitt förslag dermed, att åtskilliga prester »klottrade» i husförhörsböckerna. Jag vet icke på hvilken rad i utlåtandet reservanten läst detta ord eller något annat af liknande betydelse.

Då jag, såsom jag nu i korthet anför, icke genom reservantens yttrande blifvit öfvertygad att Utskottet haft orätt i sitt utlåtande, får jag för min del hos Kammaren värdsamt anhålla om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Brodén: Jag är till nästan alla delar förekommen af den siste ärade talaren, motionären i ämnet. Men då jag nu icke desto mindre begagnar ordet, sker det icke så mycket för att tillägga något nytt till det, som redan förut blifvit till förmån för motionärens framställning yttradt, som derföre att jag i den mån, som på mig kan bero, vill gifva ett ytterligare stöd åt hans framställning och Utskottets tillstyrkan deraf. Detta torde jag kanhända göra bäst på det sättet, att jag till granskning upptager den invändning, som framstälts af den ärade reservanten, Herr Granlund. Herr Granlund menar nemligen att orden »nödiga», »af nöden» icke skulle behöfva någon närmare bestämning i lag än som redan finnes, och hänvisar till 7 kap. 3 § Giftermålsbalken, likasom i detta lagbud finnes en tillräcklig ledning för bestämmandet af hvad som är nödiga.

Om anteckningar i presteböckerna rörande ledighet till äktenskap.

(Forts.)

anteckningar eller icke. Jag får upprepa hvad redan förut blifvit nämndt, att detta lagrum angår jäf mot äktenskap, men att motionärens framställning afser anteckningarne i ministerialböckerna och derpå beroende uppgifter i flyttningsbevisen. Detta är två olika saker, som visserligen hafva något sammanhang med hvarandra, men dock äro så åtskilda, att de icke kunna med hvarandra sammanblandas.

Vidare har den ärade reservanten så tydt justitieombudsmannens af motionären åberopade yttrande, som skulle denne embetsman genom hvad han på ett ställe yttrat hafva gjort en inskränkning, åsyftande att upphäfva hvad han på ett annat ställe förut sagt, han skulle liksom med ena handen tagit tillbaka hvad han med den andra gifvit. Det kan visserligen så synas, ty i hans embetsberättelse vid innevarande riksdag heter det: »Denna föreskrift (d. v. s. rörande anteckningar om ledighet till äktenskap) är genom sin knapphändighet nog sväfvande för att kunna gifva vederbörande bevisutgifvare en tillförlitlig ledning i hans förehafvande.» Så kommer ett »dock». »Det är dock gifvet», säger justitieombudsmannen, och anför derpå hvad enligt hans åsikter i detta fall är »gifvet». Skulle man nu häraf vilja draga den slutsatsen, att angående dessa förhållanden, som synas honom vara gifna, ingenting behöfde i lag sättas till ledning för andra tjenstemän, som hafva att tillämpa bestämmelserna i detta fall, så tror jag att man alldeles misstagit sig om hvad justitieombudsmannen med sitt yttrande åsyftat. Ty helt säkert är, att för en man med så skarp och säker juridisk blick som han förefalla många lagrum jemte deras konsekvenser klara, som för andra, hvilka icke ega samma insigt och erfarenhet, äro tvifvelaktiga.

Visserligen är det alldeles klart, att en pastor icke antecknar något som stöder sig endast på lösa angifvelser och gängse rykten, men det finnes mycket, som är *mer* än rykte och angivelse, mycket till och med som kan vara bevisadt, om än icke så fullkomligt som ske kunde, och i sådant fall kan man icke vänta att en pastor skall af sig sjelf veta, hvad han bör anteckna, eller iakttaga alla de omständigheter, som af justitieombudsmannen blifvit påpekade, om icke i lagen derom lemnas uttrycklig föreskrift.

Jag vill icke uppehålla Kammarern längre. Jag har blott velat säga dessa ord för att understödja motionärens förslag och undanröjda de invändningar, som deremot blifvit gjorda.

Herr Lyth: Jag ber blott att få nämna, att för min del instämmer jag med den ärade reservanten deri, att jag anser motionen icke böra föranleda någon åtgärd från Riksdagens sida. Jag tror nemligen att, om det äfven icke kan ligga någon fara i att aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t i detta ämne, man likväl dermed icke skall vinna särdeles mycket. För mig är nemligen alldeles klart, att med orden i 1865 års cirkulär: »sådana anteckningar skola

intagas, som i afseende på ingånget äktenskap, ledighet dertill eller hinder deremot äro nödiga», menas icke andra anteckningar än sådana, som innehålla uppgifter, hvilka kyrkolagen bestämmer såsom hinder för äktenskap, och när sådana anteckningar icke finnas, så är icke något hinder för äktenskap. Jag tror att det skulle blifva snarare värre än bättre, om regeringen införde en sådan bestämmelse om de särskilda fall, då anteckning skall ske. Man skulle då kunna komma till den åsigten, att icke andra fall än de sålunda föreskrifna skulle antecknas, och deraf kunde stora svårigheter och villfarelser uppstå. Det torde icke vara andre än yngre och oerfarne prestmän, som kunna komma i tveksamhet om hvad som bör införas bland anteckningarne eller icke, och i sådant fall kunna de ju vända sig till äldre och mera förfarne kamrater, så kunna de få de upplysningar, som de behöfva. Jag yrkar afslag å förevarande betänkande.

Om anteckningar i prestbevis rörande ledighet till äktenskap.
(Forts.)

Herr Granlund: Med anledning af hvad två föregående talare yttrat, nemligen motionären och Herr Brodén, ber jag att få hemställa till Herrar jurister, huruvida, i afseende på jäf, det finnes två slag, nemligen jäf mot äktenskap och särskildt jäf mot hinderslöshet. Vår lag antager, så vidt jag vet, inga andra jäf än dem, som omtalas i 7 kap. 3 § Giftermålsbalken, der det säges: »Vill man göra jäf mot äktenskap» etc., men det förutsattes icke huruvida kontrahenterne äro genast färdige att träda i äktenskap. Samma jäf måste väl äfven gälla i fråga om hinderslöshet för ett möjligen i framtiden ifrågakommande äktenskap som anteckningar om hinderslöshet därför. Jag kan åtminstone icke vara af någon annan öfvertygelse, ty eljest vore en omarbetning af ifrågavarande lagbestämmelse nödig, och derom är ej fråga.

Jag fästade mig äfven vid ett annat motionärens yttrande, nemligen att det skulle vara obehagligt för en person, hvilken i sitt prestbevis för någon viss tid saknade intyg om hinderslöshet till äktenskap, att se sådant annonseras i tidningarne samt hafva till följd att detsamma mången gång ej fullbordades; men jag vill anföra, att har ett sådant förhållande uppstått genom hans eget åtgörande att icke inlemna sitt prestbevis i vederbörlig ordning till den pastor, inom hvars församling han varit en tid boende, så får han skylla sig själf, lika som i allmänhet den som ej är laglydig; och är beslutet om äktenskaps ingående ej fattadt på allvarligare grunder än att det derigenom icke, som motionären säger, blir utaf, så torde det vara det lyckligaste.

Jag är ock fullt öfvertygad, att hvarje person, som anser sig hafva rättmätiga anspråk på en annan i och för giftermåls ingående, icke skall försumma att följa denne person med sin uppmärksamhet, hvarthän han flyttar, och således blifva i tillfälle att göra sina anspråk gällande; men huruvida sådana äktenskap, som genom tvång

Om anteckningar i prestbevis rörande ledighet till äktenskap. skola ske, blifva för kontrahenterne lyckliga, derom torde tankarna vara delade.

(Forts.)

Jag anser öfverflödigt att vidare anföra i denna fråga och fortfarande med att yrka afslag.

Herr Enander: Jag ber om tillgift för att jag nu för andra gången begärt ordet, men jag har blifvit uppkallad af en ärad talare, som nyss tillkännagaf den meningen, att då icke i husförhörslängden funnes antecknad att en person har ingått äktenskap eller trolöfning, deraf skulle följa, att sådan person vore äktenskapsledig. Att den regeln har sina undantag torde vara tillräckligen bevisadt genom erinran om Kongl. brefvet den 26 Oktober 1791, der det talas om hvad man eller qvinna, som vill bygga äktenskap och som icke kan om sin hinderlöshet förete bevis, har att iakttaga. Icke kan det väl vara meningen att detta förfaringssätt skulle kunna ega rum, då äktenskapslysning begäres af en person, som bevisligen är trolöfvad eller gift. En sådan person blir uppenbarligen icke äktenskapsledig genom något kungörande i en tidning. Utan det i åberopade Kongl. brefvet föreskrifna förfaringssättet kan endast då ifrågakomma, när det utgifna beviset är så beskaffadt, att bevisutgifvaren icke intygat att personen är gift eller trolöfvad, men af en eller annan anledning icke heller ansett sig kunna intyga att personen är äktenskapsledig. Att sådant kan lagligen inträffa, förutsättes i det nu åberopade Kongl. brefvet. Blott denna anmärkning har jag velat göra.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen gaf propositioner å de yrkanden, som förekommit; och biföll Kammaren Utskottets hemställan; skolande detta beslut, jemlikt 63 § Riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 7.

Om ersättning åt nämndemän. Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion om tillägg till 1 kap. 2 § Rättegångsbalken, angående ersättning till nämndemän.

Utskottet hade tillstyrkt: att berörda inom Andra Kammaren af Herr *P. Engman* väckta motion (N:o 56) — hvaruti föreslagits, att Riksdagen måtte för sin del besluta ett tillägg till 1 kap. 2 § Rättegångsbalken i det syfte, att nämndeman skulle erhålla ersättning för bevisandet af lagtima och urtima tingssammanträden med minst tre kronor om dagen såväl för bevisandet af tingen som under resan fram och åter jemte skjutsersättning efter en häst, då väglängden öfverstege 0,3 mil från nämndemannens hemvist, att utgå

af valdistriktet eller kommunen, der den valde vore boende — icke måtte af Riksdagen bifallas.

*Om ersättning
åt nämndemän.*

(Forts.)

Enligt anteckning å utlåtandet var reservation mot berörda hemställan inom Utskottet anmäld af Herr *Anders Persson*, som ansett Utskottet hafva bort tillstyrka Riksdagen att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i nådigt öfvervägande, huru vida icke nämndemän borde tillerkännas ersättning för skjuts efter en häst till och från tingsstället vid domstolarnes ordinarie sammanträden, hvilka ersättningsbelopp borde af häradet eller tingslaget utgå efter samma grunder som kommunalutskylder, äfvensom lika ersättning för resor till urtima ting, att af statsmedel gäldas, samt att Kongl. Maj:t ville härom till Riksdagen afgifva nådig framställning.

Motionären, Herr Engman, yttrade: Då jag väckte motion om att nämndemän skola erhålla ersättning för beivrande af lagtima och urtima tingsammans träden med minst 3 kronor om dagen jemte skjutsersättning, då väglängden öfverstege 0,3 mil från nämndemännens hemvist, hade jag dermed ingalunda för afsigt att förstöra nämndemansinstitutionen och ej heller att, såsom en talare häromdagen yttrade, göra nämndemännen till några legohjon. Jag kan alldeles icke förstå att nämndemännen skulle blifva sämre därför att de finge skäligen ersättning för sitt arbete, och i synnerhet anser jag sådan vara nödvändig i de trakter, der, såsom hos oss i Norrland, afstånden äro så stora och tingen så långvariga, att det tager en tid af två månader om året, om man skall bevista de lagtima tingen, ofsedt de urtima. Emellertid kan man anse att, sedan nu föreliggande betänkande är bifallet i Första Kammaren, frågan fallit för denna gång, synnerligast som Herr Jan Magnussons m. fl. motion angående ersättning för nämndemansbestyret redan förut blifvit i båda Kamrarne afslagen. Jag kan likväl icke låta Utskottets motivering för afslag passera alldeles oanmärkt.

Utskottet nämner, att det icke vore lämpligt att intaga ett sådant stadgande som det af mig föreslagna i allmänna lagen. Till besvarande af denna anmärkning vill jag endast hänvisa Lag-Utskottet till föreskrifterna i kommunallagarne, der det står föreskrifvet om ersättning till landstingsmän, och på samma sätt finnes äfven på samma ställe föreskrifvet om ersättning för skrifmaterialier till ordförande i kommunalnämnd. Då så är förhållandet, kan jag alldeles icke se att det kan vara olämpligt att i allmänna lagen intaga bestämmelser angående ersättning till nämndemän.

Då emellertid nu icke något lär vara att göra åt saken för denna gång, skall jag bedja att få yrka bifall till Herr Anders Perssons reservation, hvilken jag hoppas måtte af Kamraren bifallas såsom en opinionsyttring för en kommande Riksdag.

Om ersättning
af nämndemän.
(Forts.)

Herr Stråle: Då Lag-Utskottet företog denna motion till behandling, hade i båda Kamrarne redan föredragits Stats-Utskottets utlåtande N:o 5 med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående regleringen af utgifterna under riksstatens Andra hufvudtitel.

Vid 4:de punkten af samma betänkande förekommer, såsom Kammarens ledamöter ganska säkert erinra sig, ett förslag af Utskottet att aflåta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med afseende å vissa föreslagna förändringar i aflöningen för nämndemän.

I detta förslag till skrifvelse åberopas motiveringen i en af Herr Jan Magnusson m. fl. afgifven motion, der det på ett ställe heter sålunda: »att Kongl. Maj:t ville låta tillse och utreda . . . om den godtgörelse, som derutöfver må böra för nämndemansbesväret anvisas, bör utgå af statsmedel eller om den bör af kommunerna bestridas». Denna framställning afslogs af båda Kamrarne, och då nu förevarande fråga företogs till behandling i Lag-Utskottet, ansåg Utskottet sig vara så till vida förhindradt att ingå i pröfning af sjelfva saken, som Riksdagen redan afslagit att någon ersättning utöfver den dem redan nu tillkommande skulle nämndemännen tilldelas.

Ingen lärer väl kunna bestrida att ju reseersättning är något, som, utöfver hvad nämndemännen nu äro berättigade till, bör dem tilldelas; men då Riksdagen redan afslagit detta, hafva vi inom Utskottet icke ansett oss kunna behandla sjelfva saken, utan endast gifvit motionen en formel behandling. Utskottet har af samma skäl icke ansett sig nu kunna göra något annat än föreslå att motionen måtte lemnas utan afseende.

Då enligt min åsigt bifall till reservantens förslag icke skulle kunna betraktas på annat sätt än som ett försök att upprifva ett af Riksdagen redan fattadt beslut, tror jag för min del att vi hafva tillräckligt skäl att afslå äfven detta och bifalla hvad Utskottet föreslagit.

Herr Torpadie: Sedan vi nu åhört den ärade motionärens yttrande, skall jag inskränka mig till att med några få ord besvara de anmärkningar, han rigtat mot Utskottet för dess motivering. Det är visserligen en sanning, såsom motionären nyss sade, att i kommunallagarne förekomma åtskilliga föreskrifter om ersättningar, men jag kan deraf icke inse att man kan hemta stöd för att man kan sätta in en bestämmelse, i den rigtning motionären föreslagit, i den allmänna lagen.

Utskottet hade naturligtvis i det hänseendet att tillse, huruvida några dylika bestämmelser förekommo i 1734 års lag, och jag tror att jag icke säger mera än jag kan försvara, då jag påstår att derstädes icke på något ställe finnas några sådana bestämmelser.

Detta var naturligtvis icke orsaken, hvarför Utskottet kommit till detta resultat, utan det var hvad den föregående talaren nyss påpekade.

För min del har jag visst icke något emot om Kammaren nu

också skulle bifalla reservantens yrkande, men jag ber likväl få erinra, hurusom det icke synes mig vara något enda antagligt skäl anfördt, hvarföre den ersättning, han vill gifva nämndemännen, för vissa ändamål skulle utgå af statsmedel och för andra af kommunalmedel.

*Om ersättning
åt nämndemän.
(Forts.)*

Jag kan nemligen icke förstå annat än att nämndeman, då han finner sig vid tinget för att förrätta sin tienst, såväl vid de lagtima som vid de urtima tingen, gör det för ett statsändamål, och detta har gjort att jag för min del icke kunnat biträda reservationen. Jag tager mig därför friheten att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Anders Persson: Då jag icke kan dela den uppfattning, som här af ett par talare framstälts, att ett bifall till min reservation skulle innebära ett försök till upprifvande af ett utaf Riksdagen sedan fattadt beslut, ber jag att deremot få invända att, då på grund af den motion, hvarom här är fråga, i min reservation endast föreslagits, att nämndeman skulle tillerkännas ersättning för resor till och från de lagtima tingen, jag anser Kammaren icke vara af sitt beslut i anledning af Herr Jan Magnussons m. fl:s motion förhindrad att nu fatta beslut i den rigtning jag i min reservation tagit mig friheten förorda. Såvidt jag nemligen kunnat uppfatta diskussionen, åtminstone inom denna Kammare, i den fråga som då förelåg, så uttrycktes af de fleste talare, som då yrkade afslag å motionen, den åsigt, att om förslaget inskränkt sig till att nämndeman skulle tillerkännas ersättning endast för sina resor, de icke skulle haft något emot att bifalla motionen; och det är icke något annat jag med min reservation åsyftat. Efter min uppfattning är derföre Kammaren alldeles icke af sitt föregående beslut förhindrad att lemna sitt bifall till Herr Engmans motion i den del, som jag i min reservation upptagit. Lag-Utskottets ärade vice ordförande sade äfven, att ett skäl mot bifall till min reservation låge deri, att det icke kunde anses lämpligt att ersättning till nämndemännen utginge från två olika håll, nemligen för lagtima tingen af häradet eller tingslaget, men deremot för urtima tingen af staten. Med anledning häraf ber jag att få nämna att skälet, hvarför jag i min reservation förordat, att ersättningen för de urtima tingen skall utgå af statsmedel, är att den ersättning, som nämndeman redan enligt gällande stadganden i vissa fall nu uppbär för inställelsen vid dessa senare ting, är bestämd att utgå af statsmedel, och jag har icke ansett mig befogad att derutinnan föreslå någon förändring. För öfrigt är det ju allom bekant, att vid urtima ting högst sällan andra mål förekomma till handläggning än svårare brottmål, och då det att befordra brottslingen till förtjent straff väl måste anses utgöra ett högre statsändamål än afdömandet af mer eller mindre viktiga tvister enskilda parter emellan, torde äfven denna omständighet få anses utgöra ett skäl

Om ersättning för den olikhet i sättet för bestridandet af kostnaderna för dessa åt nämndemän. skilda funktioner af våra landtdomstolar, som skulle blifva en följd af Riksdagens bifall till min reservation.

(Forts.)

Jag har endast velat yttra detta till svar på de anmärkningar som framstälts mot min reservation.

Herr Åke Andersson: Ehuru frågan redan genom Första Kammarens beslut för denna riksdag fallit, anser jag detta dock icke utgöra något hinder för denna Kammare att nu derutinnan genom sitt uttalande afgifva en opinionsyttring; ty säkert är, mine Herrar, att denna fråga hör till antalet af dem som icke kunna falla utan städse återkomma, till dess de vunnit sin lösning. Jag ber derföre helt enkelt att, på de skäl som af Herr Anders Persson här vidare anförts, få yrka bifall till hans vid Utskottets betänkande fogade reservation.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, och Herr Talmannen framställt propositioner å de gjorda yrkandena, bifölls Utskottets hemställan.

§ 8.

Angående klockares brefbärings-skyldighet.

Till afgörande förekom Lag-Utskottets utlåtande N:o 11, i anledning af väckt motion om upphörande af klockares brefbärings-skyldighet.

Uti nämnda motion, hvilken blifvit afgifven inom Andra Kam-maren af Herr *A. P. Lind* (motion N:o 143), var föreslaget: »att Riksdagen ville förnya sitt år 1874 fattade beslut och uttryckligen för regeringen tillkännagifva, att klockare icke vidare må vara presterskapets brefbärare; något som nu borde vara afskaffadt, med fästadt afseende på dels den fribrefsrätt presterskapet fått sig till-försäkradt och dels med afseende på den utvidgning, som post-verket under senare tiden erhållit».

Utskottet hade hemställt:

att den ifrågavarande motionen måtte af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Efter föredragning af detta ärende lemnades ordet på begäran till

Herr Lind, som yttrade: Det torde vara nogsamt bekant för Kammarens ledamöter att det är, jag tror mig icke tilltaga för mycket då jag säger 50 år, sedan denna fråga första gången gjordes till föremål för Riksdagens behandling och vid hvarje riksdag stått på dagordningen. Det oaktadt var det först år 1874 som begge

Kamrarne enades om att till Kongl. Maj:t aflåta en skrivelse om upphäfvande af den punkt i kyrkolagen, som föreskrifver att klockarne skola vara presterskapets brefbärare. Med anledning af denna skrivelse infordrade regeringen poststyrelsens utlåtande; denna remitterade frågan till konsistorierna, och dessa i sin ordning till kontraktsprostarna. Efter den långa tidsutdrägt, som denna, såsom det tyckes, omsorgsfulla pröfning af frågan medförde, inkommo konsistorierna sent omsider med sina utlåtanden, hvilka, såsom var att förvänta, afstyrkte den ifrågasatta förändringen. Följden blef också, att den af Riksdagen aflättna skrivelsen icke hade det resultat, som den äsyftat. Jag måste beklaga att Utskottet denna gång icke kunnat finna något skäl att bifalla min motion, men ännu mera måste jag beklaga att jag icke kunnat upptäcka några verkliga skäl, hvarför Utskottet afstyrkt densamma. Det förefaller mig också besynnerligt att, efter den mångåriga pröfning denna fråga undergått, den ännu skall stå på samma ståndpunkt, som den för 50 år sedan innehade. Hvad som emellertid i ännu högre grad förefaller mig besynnerligt, det är, att ett Riksdagens beslut skall kunna helt och hållet öfverändakastas af endast 12 å 13 konsistorier och omkring 174 kontraktsprostar. Att dessa skulle kunna förändra ett af Riksdagen fattadt beslut efter eget godtfinnande och i eget intresse, detta räknar jag nära nog som ett hån emot Riksdagen, om jag så får uttrycka mig.

Helst hade jag sett om frågan kunnat återremitteras, men efter det samtal, som jag för en stund sedan hade med en af Första Kammarens ledamöter, dervid jag blef upplyst om att denna Kammare redan bifallit Utskottets förslag, så återstår för mig intet annat än att uttala mitt ogillande af Utskottets sätt att behandla frågan. Till sist vill jag dock säga, att det icke kan annat än på det högsta förvåna mig, att Utskottet så gerna hänger fast vid vår gamla kyrkolag, som är så uråldrig och oformlig, att den för minst ett hundra år sedan bort jordfästas i den djupaste graf. Jag liar emellertid intet yrkande att framställa, utan har, som sagdt, blott velat uttala mitt ogillande af Utskottets afslag å min motion.

Herr Thomasson: Då motionären icke yrkat bifall till sin motion, hade jag visserligen kunnat afstå från ordet. Men då han mycket skarpt accentuerat, att Utskottet skulle hafva saknat skäl till afstyrkande af motionen, anser jag mig böra yttra några ord. Det egentliga skälet till detta Utskottets förfarande finnes anfördt i dess utlåtande, nemligen det att, då Kongl. Maj:t på Riksdagens skrivelse den 19 Maj 1874 svarat med ett den 10 Augusti nästlidet år fattadt beslut om vidtagande af åtskilliga förändringar uti gällande lagstiftning i frågan, Utskottet icke ansåg det vara lämpligt tillstyrka Riksdagen att så omedelbart efter det Kongl. Maj:ts beslut föll förnya sin framställning till Kongl. Maj:t, oafsedt att nyssnämnda beslut icke fullt öfverensstämde med Riksdagens uttalande

Angående
klockares
brefbärings-
skyldighet.
(Forts.)

åsigtt, Men, mine Herrar, det fans äfven något annat, som för-
måde Utskottet att tillstyrka, det motionen måtte lemnas utan af-
seende, och detta var de ordalag och den ton, som motionären fun-
nit lämpligt att använda i sin motion. Han börjar denna sålunda:
»Sedan Riksdagen beslutat och genom skrifvelse den 19 Maj 1874
till Kongl. Maj:t meddelat, att klockares brefbäreskyldighet för
herrar pastorer skulle upphöra», och sedan han derefter framhållit
att Kongl. Maj:t icke svarat så, som han med föranledande af skrif-
velsen bort, fortsätter motionären: »Det ofvan förnämnda regerings-
beslutet anser jag sålunda, lindrigast sagdt, vara ett förbiseende af
Riksdagens beslut i frågan», och hemställer han derföre »att Riks-
dagen ville förnya sitt år 1874 fattade beslut och uttryckligen för
regeringen tillkännagifva, att klockare icke vidare må vara prester-
skapets brefbärare». Denna fråga är emellertid af beskaffenhet att
falla inom området för Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma
lagstiftningsrätt. Jag skall icke ur konstitutionel synpunkt karak-
terisera detta skriftsätt; jag har endast velat påpeka, hurusom, en-
ligt min, af jemväl de öfriga utskottsledamöterna delade, uppfatt-
ning, detsamma förråder brist på den värdighet och den grannla-
genhet, som det tillkommer den ena statsmaktens representanter att
iakttaga i förhållande till den andra. Då Utskottet ej med ett enda
ord i sitt betänkande vidrört denna sida af motionen, har detta skett
endast af skonsamhet samt i den föreställning, att motionären skulle
förstå att deruti läsa en varning, i mildaste form, att icke vidare
upptaga frågan, utan låta den i allsköns tysthet falla. När detta
emellertid icke inträffat, har jag ansett mig böra framhålla äfven
detta skäl för Utskottets hemställan om afslag å motionen.

Herr Jöns Rundbäck: För min del anser jag visserligen, att
motionären icke saknat fog för framställandet af sin motion, men
deremot kan jag på intet sätt gilla den formulering han gifvit den
eller den ordställning han i sina motiv begagnat, och det förund-
rar mig derföre heller icke, att Lag-Utskottet kommit till det re-
sultat, att motionen borde lemnas utan afseende.

Beklagligt är emellertid att denna angelägenhet icke skall kunna
på ett tillfredsställande sätt ordnas. Dermed vill jag dock icke hafva
sagt, att icke man har skäl att vara regeringen tack skyldig för
hvad den i frågan åtgjort, tvärtom; och motionären har mycket
orätt då han säger, att regeringen icke visat tillmötesgående mot
Riksdagens önskan. Regeringen har nemligen nu meddelat fribrefs-
rätt icke blott åt samtliga kyrkoherdar, hvilka förut icke haft en
sådan rätt, utan äfven åt samtliga kaplaner och sockenadjunkter.
Derföre anser jag också, att alls intet hinder numera förefinnes, att
all den post, som hittills ombesörjts af klockarne, hädanefter be-
fordras med allmänna posten. Som Herrarne hört, remitterade Rege-
ringen Riksdagens skrifvelse i denna fråga till konsistorierna, för att
de måtte deröfver afgifva utlåtande. Af dessa konsistorier förkla-

rade fem, att de ansågo klockarnes brefbäringsskyldighet kunna upphöra, men samtliga de öfriga afstyrkte, på mer eller mindre formella skäl, bifall till Riksdagens begäran; ett konsistorium gick dock så långt, att det föreslog vissa åtgärder »till lindrande af denna börd». För att Herrarne må förstå, huru härmed sig förhöll, ber jag att få omnämna några af de saker som befordrats med denna klockarepost; åtskilligt är sådant att det icke ens *kan* här omtalas. Subskriptionslistor, böcker och brochyror befordras med denna postföring. Och sådant är icke alls underligt, ty — postföringen är ganska billig. Som sagdt, i vår tid, då så mycket gjorts för postväsendets befrämjande, är denna gammalmodiga pålaga för klockarne alldeles öfverflödig. Då frågan sist var på tal, var det tre af rikets konsistorier som motsatte sig reformen; och de åberopade dervid hufvudsakligen tre skäl.

*Angående
klockares
brefbärings-
skyldighet.
(Forts.)*

Först och främst skulle expeditionen vid domkapitlen blifva försvårad och förökad. Detta kan nog i viss mån vara sant. Men om domkapitlen sjelfva ville något litet tänka på att förenkla sitt expeditionssätt, så att de t. ex. icke skickade den ena rundskrifvelsen efter den andra till kyrkoherdarne med anmaning att verkställa vissa årligen återkommande åtgärder, utan en gång för alla bestämde de särskilda tider på året då allt sådant skulle vara verkställt, och vidare att de begagnade sig af tryckta formulärer öfverallt der sådant med fördel kunde ske, så skulle brefbäringsskyldighetens borttagande föga öka arbetet inom expeditionerna.

Vidare anfördes det skälet, att brefven med denna postföring blefve snabbare befordrade, än om de öfverlemnades åt allmänna posten. Detta skäl har poststyrelsen fullständigt vederlagt. De bref, som skola cirkulera från kontraktsprost till kontraktsprost, kunna på detta sätt få passera sina tjugu mil och ligga på vägen veckotal, innan de framkomma till bestämmelseorten. Och ingalunda kan en sådan postföring kallas snabb eller i hastighet jemföras med allmänna postens.

Det tredje skälet var olägenheten för pastor att från postkontoret afhemta sin post. Men om pastor, likasom andra, skaffar sig en postväska, så vore ju det besväret ingenting att tala om. Och för resten vet jag icke att kyrkolagen ålägger klockare att hemta post från eller till prestgården. Den talar blott om att posten skall föras från klockare till klockare.

Jag ser emellertid ingen annan utväg för närvarande än att godkänna betänkandet, ty klockarnes brefbäringsskyldighet kan icke afskaffas utan en föregående ändring i kyrkolagen. Nu är emellertid att hoppas, att Kongl. Maj:t för nästa kyrkomöte framlägger ett förslag i sådant syfte, och att dermed frågan kan finna sin lösning. Skulle så icke ske, så återstår intet annat än att låta klockare, i likhet med hvad för nämndemän blifvit föreslaget, få särskild reseersättning, såsom t. ex. skjutspenningar efter en häst, för hvarje gång han befordrar pastorsexpeditionens post. Klockaren får icke anför-

Angående
klockares
brefbärings-
skyldighet.
(Forts.)

tro dessa bref åt allmänna posten, utan måste sjelf framskaffa dem. Nu vet man att pastor ofta kan sjelf vara postexpeditör samt hafva postkontoret hemma hos sig. Och mången pastor är då så human att han skickar alla sina bref med allmänna posten. Men andra finnas också som skicka sina enskilda bref med kronoskjuts, men låta klockaren lunka efter med embetsbrefven.

För att visa att saken icke är så obetydlig, som man tror, ber jag att få anföra, att för att förse hvarje pastorat med särskild poststation — hvarförutan kyrkoherdarne icke kunna förmås att gå in på reformen — erfordras icke mindre än 70 nya poststationer i riket; kostnaden härför är beräknad till 35,000 kronor. Detta är hvad som återstår för att fylla behovet och i detta fall tillfredsställa de af konsistorierna framställda önskingar. Men huru mycket mera skulle icke behövas för att ersätta den tunga, som hvilar på dessa brefbäringskyldige, der poststationer finnas. Denna tunga bäres nu af en samhällsklass, som sannerligen borde lika väl lättas från brefbäringskyldigheten, som det var rättvist att jorden befriades från densamma, eller åtminstone få någon ersättning derför. Då det är fråga om klockarne, synes man emellertid icke bry sig om någon ersättning alls. För närvarande är visserligen, såsom jag redan nämnt, ingenting att vid saken åtgöra; men jag hoppas, att om Kongl. Maj:t till kyrkomötet inkommer med ett förslag i berörda afseende, man en annan gång kan väcka fråga om att tillerkänna dessa postförare åtminstone resekostnadsersättning — ty traktamente lärer väl icke löna mödan att tala om.

Herr Lind: Jag har begärt ordet endast för att tacka det ärade Lag-Utskottet och särskildt Herr Thomasson för den skonksamhet, Utskottet visat mig, en skonksamhet, som efter mitt sätt att se saken likväl icke kan vara så särdeles mycket att tacka för, då ju Utskottet dräpt min motion. Jag är dessutom en man af folket, som icke just är så finsiktad, och det borde derföre gerna kunna öfverses med de fel och svagheter i formen, som möjligen vidlåda min motion. I öfrigt förefaller det mig som om Lag-Utskottet icke bort fästa så mycket afseende härvid, utan endast haft för ögonen sjelfva frågans vikt och betydelse, och jag skulle önska att Lag-Utskottet icke måtte sikta hvarje fråga, det har till sitt bepröfvande, så mycket, att allt ryker i luften såsom ett stoft.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 12, i anledning af väckt motion angående ändring i gällande stadganden om stämmingars utställande till första rättegångsdagen af ting eller allmänt sammanträde.

Utskottet hade tillstyrkt:

att berörda inom Andra Kammaren af Herr *Sven Andersson* väckta motion (N:o 115) icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr *Sven Andersson* yttrade: Herr Grefve och Talman! Mine Herrar! Jag tillåter mig endast att yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion, enär jag i densamma tror mig hafva på i verklighet grundade och rättvisa skäl tydligen visat nödvändigheten af den af mig föreslagna lagförändringen, på det man icke ännu längre må genom dessa minst sagdt oförnuftiga lagstadganden tvinga stämde och rättsökande till sådana kostnader och förluster som aldrig böra ifrågakomma, försakade genom föräldrade stadganden i svensk lag.

Vidare anfördes ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på det yrkande, Herr *Sven Andersson* framstält; och som den förra propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kammarerna alltså bifallit Utskottets hemställan.

§ 10.

Skedde föredragning af Andra Kammarernas Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 10), i anledning af väckt förslag om underdåning skrifvelse rörande undersökning af stödjemuren vid Helgeandsholmens norra strand.

Angående undersökning af stödjemuren vid Helgeandsholmens norra strand.

Herr *P. N. Bergström* hade i sin motion N:o 93 föreslagit: att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t värdsamt anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes genom vederbörandes försorg låta verkställa besigtning för utrönande af ofvannämnda stödjemurs beskaffenhet, samt i förening dermed infordra vederbörandes utlåtande, huru och på hvad sätt vattenafloppet lämpligast borde ordnas, för att undvika »möjligen inträffande eventualiteter»; på det Kongl. Maj:t måtte komma i tillfälle att till näst sammanträdande Riksdag afgifva förslag i detta för hufvudstaden så viktiga ämne.

Och hade Utskottet, beträffande denna motion, gjort den hemställan:

att motionen måtte lemnas utan afseende.

Efter uppläsning af Utskottets förslag anförde

Herr *P. N. Bergström*: Såsom representant för Stockholms stad har jag ansett mig skyldig att påvisa det beklagliga tillstånd,

Angående undersökning af stödjemuren vid Helgeandsholmens norra strand.

(Forts.)

i hvilket kajmuren vid Helgeandsholmens norra strand befinner sig. Jag har nemligen ansett att denna mur icke är i det tillstånd, att icke ett ras möjligen der skulle kunna inträffa, hvilket skulle för staten medföra oberäkneliga kostnader och möjligen kunna hindra Mälarens aflopp i saltsjön. Jag hyste derfore den förhoppningen att Utskottet skulle egna min motion någon större uppmärksamhet, än det gjort. Utskottet har af mig erhållit alla de upplysningar, som stått mig till buds, och Utskottets ledamöter hafva äfven fått del af det yttrande, Stockholms stads dåvarande vattenbyggnadschef, Professorn m. m. Rothstein år 1870 afgaf, nemligen att det vore bättre och riktigare att först ombygga den på motsatta sidan af Norrström invid Helgeandsholmens norra strand uppförda, utloppet förträngande beklädnadmuren, enär denna vore i ungefär lika dåligt skick, som muren utefter Strömgatan och ovilkorligen, om icke en understoppning med grästenskärf blifvit verkställd år 1870, på ett ställe ända till 12 fot under muren, skulle vid tiden för utlåtandets afgifvande hafva legat i strömmen.

Jag frågar er, mine Herrar: Då redan år 1870 ett sådant intyg afgafs af en så framstående vattenbyggare, hvad kan man då nu åtta år derefter hafva för säkerhet i detta fall? År 1877 beviljade Riksdagen ett anslag af två millioner kronor till det för Hjelmarens och Qvismarens sänkning bildade bolag. Tro Herrarne icke att detta vattenaflopp, som måste hafva sitt utflöde i Mälaren, ovilkorligen skall komma att menligt inverka på kajbyggnadens bestånd? Det är väl sagdt att det kommer att finnas flere vattenbehållare, som skola mottaga Hjelmarens och Qvismarens vattutflöde, men med den erfarenhet jag har af dessa vattenbehållare från Donau, der jag var närvarande då en öfversvämning derstädes egde rum, skulle jag på det högsta beklaga om något dylikt här skulle inträffa; det skulle vara en oberäknelig olycka, som af svenska staten knappt skulle kunna ersättas. Helgeandsholmen är, såsom Herrarne veta, en statens egendom med undantag af de tre Hans Maj:ts Konungen enskildt tillhöriga byggnaderna derstädes; men dessa byggnader äro icke så belägna, att de kunna hindra vattnets aflopp, åtminstone icke på den norra sidan. Jag auser det således vara Riksdagens skyldighet att i dess egenskap af holmens egare se till att kajen blir undersökt och icke för mycket förlita sig på dessa stenskarfvor, som år 1870 blefvo genom Stockholms stads försorg ditstoppade.

Utskottets förutsättning att, om det på Riksdagens pröfning beroende förslaget till Helgeandsholmens bebyggande med riksdags- och riksbankshus med flere byggnader för statens räkning blefve godkänt och i verket satt, Stockholms stad skulle finnas villig att sedermera, då staten tagit hela holmen i anspråk, gå Riksdagen till mötes med anordnande af en eller annan lapp, om jag så må säga, som möjligen kunde blifva qvar obebyggd, denna förutsättning tror jag icke vara riktig. Utskottet stöder densamma visserligen på stadsfullmäktiges den 2 Februari 1874 gjorda åtagande i afseende på om-

byggande af nu ifrågavarande stödjemur. Men häremot vill jag åberopa samma stadsfullmäktiges i år fattade beslut, deruti de förklarar, att de icke ville ikläda staden några som helst utgifter för Helgeandsholmens ordnande, så länge holmen icke är stadens egendom. Dock är jag öfvertygad att, om denna vackra holme genom Riksdagens försorg komme i Stockholms kommuns ego, Stockholms stadsfullmäktige skulle göra allt för att holmen skulle blifva så treffligt anordnad, att kommunen der med heder kunde emottaga icke allenast Herrar riksdagsmän utan äfven de många resande som besöka vår vackra hufvudstad. Men för detta ändamål fordras att man erhåller tillräckligt utrymme för anläggande af planteringar och dylikt.

Angående undersökning af stödjemuren vid Helgeandsholmens norra strand.

(Forts.)

Utskottet har vidare såsom skäl för sitt afstyrkande af motionen åberopat ett yttrande af Stockholms stads nuvarande byggnadschef, deruti han nu efter åtta års förlopp förklarar någon fara för stödjemurens nedrasande för närvarande icke förefinnas. Jag tror dock, att en sådan fara förefinnes och det i synnerhet nu, sedan under de 2:ne sista veckorna genom islossningen Mälaren (såväl som andra vattendrag) fått sig tillförda betydliga vattenmassor; och jag minnes särskildt att förra året vid denna tid stod Mälarens vattenyta 5 fot högre än under normala förhållanden. Större delen af detta vattinflöde måste passera igenom ifrågavarande utlopp; och jag hemställer, om icke det tryck som dervid utöfvats på stödjemuren varit tillräckligt starkt för att borttrycka de stenskärfvor som Herr Rothstein der låtit understoppa.

Jag kan på grund af Utskottets afstyrkande hemställan icke vänta framgång åt mitt förslag, men jag har emellertid i min egen skap af representant för hufvudstaden ansett mig böra till protokollet uttala hvad jag nu sagt, på det att jag måtte vara fri från ansvar, derest någon olycka skulle genom stödjemurens nedrasande inträffa. Jag trodde emellertid icke att det vore för mycket begärdt, att Riksdagen uti afåten skrifvelse äskade undersökning af stödjemurens beskaffenhet.

Herr Clairfelt: Motionären har beklagat sig deröfver, att Utskottet har lemnat så liten uppmärksamhet åt hans förslag, att man icke ens tagit kännedom om de handlingar, som åtföljde motionen; men jag vill försäkra honom att så ingalunda varit förhållandet. Tvärtom har Utskottet trots sig egna all möjlig uppmärksamhet åt nämnda handlingar, ehuru Utskottet just på grund af deras innehåll kommit till ett alldeles motsatt resultat, än motionären.

På sätt af utskottsbetänkandet framgår, har Utskottet icke förbisett det af motionären till stöd för bifall åt det väckta förslaget åberopade, af Stockholms stads dåvarande vattenbyggnadschef Professor Rothstein för åtskilliga år sedan afgifna utlåtande, deri han bland annat yttrar sig angående beskaffenheten af den invid Helgeandsholmens norra strand uppförda beklädnadsmur, samt huru

Angående undersökning af stödjemuren vid Helgeands holmens norra strand.

(Forts.)

densamma medelst år 1870 verkställd understopning med gråstensskärf blifvit skyddad från att rasa ned i strömmen. Men Utskottets hemställan grundar sig hufvudsakligen på det antagandet att, i händelse ett under nu pågående riksdag ånyo framställt och på pröfning beroende förslag, angående Helgeandsholmens utrymmande till en fri plats, öfver hvilken Kongl. Maj:t och Riksdagen sedermera för sina behof kunna fritt förfoga, vinner Riksdagens bifall, Stockholms stad, i händelse holmen derefter blifver ordnad och för statens behof bebyggd, icke skall undandraga sig att, på de af stadsfullmäktige uppställda vilkor, fullgöra ett af staden den 2 Februari 1874 gjordt åtagande i afseende på ombyggande af nu i fråga varande stödjemur. Under afbidan på att Kongl. Maj:t icke skall underlåta att i ämnet framställa nådig proposition, har Utskottet icke ansett lämpligt att nu, vidare än som skett, åtgärda i fråga varande motion.

Herr P. N. Bergström: Jag vill blott nedlägga en protest emot ordförandens i det Tillfälliga Utskottet förklaring, att det åläge Stockholms stadsfullmäktige såsom en skyldighet att tillse, det i fråga varande kajmur blefve behörigen ordnad. Denna skyldighet åligger nemligen icke staden, utan staten, enär holmen är statens och icke stadens tillhörighet.

Beträffande vidare den omständigheten, att Utskottet grundat sin afstyrkande hemställan på en af Stockholms stads nuvarande byggnadschef meddelad upplysning, att nämnda stödjemur för närvarande icke befunne sig i så bristfälligt skick, att dess nedrasande under den närmaste framtiden vore att befara, så har Utskottet grundat sitt utlåtande på ett yttrande, som det egentligen icke legat inom byggnadschefens befogenhet att afgifva.

Herr Uhr: Då motionären förklarar, att han icke ville göra något yrkande, så kunde det väl anses onödigt att vidare yttra sig i denna fråga. Men, ehuru jag, i anseende till det myckna sorl och den munterhet, som hans sista yttranden framkallade, icke var i tillfälle att höra hvad Utskottets aktade ordförande yttrade, har jag icke kunnat underlåta att trösta motionären en liten smula i hans bekymmer för det myckna vatten, som skulle komma från Mälaren i följd af sjöarne Hjelmarens och Qvismarens sänkning.

Motionären talade om det myckna vattentillflödet från Mälaren förlidet år; men hvilken småsak var ej detta i jemförelse med hvad som egde rum på den tiden, då man måste på utlagda stänger balansera sig fram öfver det s. k. Flugmötet, der man kunde ösa fisk så mycket man ville. Då var det ingen fråga om att odla fisk, ty af den varan fans öfverflöd. Så gick det till på den tiden, mina Herrar! Men huru skulle det väl blifva, sedan Hjelmaren blifvit sänkt och sedan man anställt en väktare, som skall tillse att icke för mycket vatten onödigtvis utsläpptes eller aftappades derifrån, så att icke vidare dessa öfversvämningar skola ifrågakomma. Kommer

man en gång till den point, att Hjelmarens vattenstånd blir lågt, då lärer ock all fruktan för öfversvämningar vara öfverflödigt, något som ock är fallet under den tid, sänkingsarbetet kommer att pågå, enär stränga försigtighetsåtgärder äro i det afseendet föreskrifna.

Angående undersökning af stödjemuren vid Helgeads-holmens norra strand.

(Forts.)

När dessutom hufvudstadens byggnadschef förklarar, att i frågavarande kajmur för närvarande icke befinner sig i sådant skick, att dess nedrasande under den närmaste framtiden är att befara, så synas bristfälligheterna kunna afhjelpas genom att verkställa en ny understoppling med stenskärf, på sätt, som skedde för några år sedan. Man har vidare påstått att kajmuren ovillkorligen bör rätas; men hvem skall göra det, staden eller staten? Jag tror för min del, att dermed bör anstå, till dess afgjordt blifvit, vilkendera af dem skall blifva egare af holmen.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogs Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 11), i fråga om underdånig skrifvelse angående förändradt tilltalssätt i skrivelser till Kongl. Maj:t m. m.

Om förändradt tilltalssätt i skrivelser till Kongl. Maj:t.

Utskottet hade hemställt:

att Herr *A. P. Linds* motion, N:o 144, hvaruti föreslagits: att Riksdagen måtte besluta en skrifvelse till Konungen med anhållan, att han till rikets alla embetsverk och öfriga befolkning ville låta utgå ett offentligt cirkulär och deri uppmana och befalla dels att vid skrivelser, af hvad slag som helst, hvilka skulle till Kongl. Maj:t ingå, tilltalet endast måtte uttryckas med orden »Till Konungen», samt de hitintills brukliga slutorden utbytas mot orden »i underdånighet;» dels att öfverskriften å handlingar, som skulle underställas Högsta Domstolen, endast måtte lyda »till Högsta Domstolen» och underskriften endast bestå af den eller de rättsökandes namn, åtföljda, om så önskades, af ordet »ödmjukligen» — icke måtte till någon åtgärd föranleda.

I anledning af nämnda hemställan anförde

Herr Lind, hvilken jemte Herr *Pehr Nilsson* i Wittjerf inom Utskottet anmält reservation mot samma hemställan: Någon fråga af sådan beskaffenhet som denna har icke varit föremål för Riksdagens pröfning sedan år 1815. Herrarne hafva sig troligen bekant, att Riksdagen då fattade beslut om affåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan det Kongl. Maj:t ville låta påbjuda, det alla titlar skulle uteslutas ur skrivelser till kollegier och embetsverk samt äfven dessa emellan. Med anledning af denna skrifvelse utfärdade Kongl. Maj:t den 23 November 1819 ett cir-

Om förändradt kulär, deruti Kongl. Maj:t med bifall till Riksdagens skrifvelse tilltalsätt i påbjöd, att dessa titlar skulle uteslutas till hvilket embetsverk man skrifvelser till än skref, äfvensom att vid skrifvelser embetsverken emellan endast Kongl. Maj:t. namnet skulle nämnas. Sedermera var frågan orörd till år 1865, då Kongl. Maj:t utfärdade en kungörelse af innehåll, att uti enskildas skrifvelser till myndigheter och äfven dessa emellan finge användas tilltalsorden I och Eder. Den motion, som nu föreligger, rörer tilltalsättet till Statschefen, och jag har nu inga andra skäl för den af mig föreslagna förändringen i detta tilltalsätt än de, hvilka jag i min motion framhållit. Jag vill dock tillägga ett skäl, som Utskottet gifvit mig anledning till att nu framhålla, och hvilket jag anhåller att få intaget i Kammarens protokoll. Utskottet säger nemligen uti sin motivering följande ord:

»Utskottet anser väl lika med motionären det ifrågavarande skriftsättet vara föråldradt och under nuvarande tidsförhållanden mindre lämpligt, helst konungamaktens anseende och värdighet, enligt Utskottets uppfattning, icke skulle i någon mån förringas, om man inom vårt land, liksom i Norge och i Danmark, i skrifvelser eller ansökningar till Konungen begagnade det af motionären föreslagna skriftsättet.» Ja, deruti instämmer jag till fullo med Utskottet; och jag har nu icke vidare att tillägga, utan inskränker mig till att yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Lindmark: Jag vill blott lemna en enkel upplysning, nemligen att uti det år 1875 af Kongl. Maj:t fastställda nådiga reglementet för Kongl. flottan blifvit bestämdt, att uti embetskrifvelser ifrån flottans personal till Kongl. Maj:t skulle öfverskriften vara till Kongl. Maj:t och underskriften *underdånigst* och *namnet*. Således visar sig deraf, att Kongl. Maj:t, långt ifrån att hafva någonting emot en förenkling i skriftsättet, sjelf förordnat om en sådan i det syfte motionären föreslagit.

Herr Clairfelt: Då motionären icke framhållit några andra skäl för bifall till sin motion, än de som blifvit i Utskottets utlåtande bemötta, vill jag, med åberopande af samma utlåtande, inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr C. A. Larsson: I likhet med motionären anser äfven jag det nu använda tilltalsättet i skrifvelser till Kongl. Maj:t vara både föråldradt och olämpligt, och jag tror icke att hädanefter på svenska tronen skall komma någon Konung, som sätter något värde på dylika meningslösa fraser, som det icke anstår förnuftigt folk att använda. Men, såsom Utskottet riktigt anmärkt, så länge Riksdagen sjelf begagnar dessa onödiga fraser i sina skrifvelser till Kongl. Maj:t och derigenom visar sig vilja stå i ett slafviskt underdånighetsförhållande till konungamakten, kan det icke vara underligt, att enfaldigt folk tror, att dessa fraser äro alldeles nödvändiga. Om

emellertid Kammaren nu godkänner Utskottets motivering, förmodar jag att hädanefter Riksdagen icke kommer att bifalla någon skrivelse till Kongl. Maj:t, hvori ifrågavarande tilltalssätt användes. Jag tror derföre ock, att motionären redan genom denna motivering vunnit det åsyftade ändamålet. Ty om Riksdagen endast föregår med godt exempel, är jag öfvertygad, att detta snart skall följas af alla andra.

Om förändradt tilltalssätt i skrivelser till Kongl. Maj:t.

(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner gifvits i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogs Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 12), angående föreslagna skrivelser till Kongl. Maj:t dels om civila uniformers och biskopsskrudars afskaffande, dels om förenkling i militära uniformer m. m.

Om afskaffande af civile tjenstemäns uniformer.

Utskottet hade i förevarande utlåtande yttrat sig öfver Herr A. P. Linds motion, N:o 64, i hvilken var föreslaget, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kongl. Maj:t begära:

1) att alla civile tjenstemäns uniformer måtte afskaffas, och, der så funnes nödvändigt, ersättas med något enkelt tjenstetecken;
2) att den militära uniformen måtte betydligt förenklas, och skyldigheten att bära den utom tjensten upphävas eller inskränkas; samt

3) att biskopsskrudarne måtte afskaffas och rätt lennas församlingarne att besluta, om mess-skruden vid areskulle brukas eller icke.

Och hade Utskottet, i anledning af hvad sålunda blifvit rörande de civile tjenstemännens uniformer föreslaget, i *1:sta punkten* af utlåtandet gjort den hemställan:

att en skrivelse måtte aflåtas till Kongl. Maj:t med anhållan,

att Kongl. Maj:t täcktes, i fråga om de embets- och tjenstemän, hvilkas tjensteutöfning icke vore af beskaffenhet att föranleda bärande af uniform, meddela sådant förklarande, hvarigenom den skyldighet i detta afseende, som kunde anses åligga dem, blefve upphäfd.

Efter uppläsning af nämnda hemställan yttrade

Herr Stråle: Utskottet har i detta betänkande frångått den, som mig synes, mycket kloka och rigtiga princip, som i Utskottets näst föregående betänkande gjort sig gällande, att afstyrka sådana motioner som angå ämnen, hvilka icke kunna anses tillhöra Riksdagens befogenhet, i det Utskottet här föreslagit aflåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t angående afskaffande af de civila uniformerna. Mig synes det gifvet, att en sådan sak tillhör Kongl. Maj:t — så länge han har sin nuvarande myndighet — att ensam afgöra; likasom det ock synes mig nästan under Riksdagens värdighet

*Om afskaffande
af civile
tjenstemäns
uniformer.*

(Forts.)

att sysselsätta sig med sådana frågor som denna. Riksdagen har andra bra mycket viktigare ärenden att sysselsätta sig med än dylika detaljfrågor. Dessutom synas mig de skäl, Utskottet lagt till grund för sitt förslag, temligen klena. Utskottet säger först: »Hvad beträffar de civila uniformerna, hvilkas behöflighet motionären synes hafva *delvis* underskattat» — hvilken del af uniformerna eller hvilket plagg, hvars betydelse motionären underskattat, har dock Utskottet icke närmare upplyst — »under det», fortsätter Utskottet, »han å andra sidan har velat tillägga dessa uniformer en vigt och betydelse, som säkerligen icke varit med dem åsyftad». Går man nu till motionen, finner man der dessa uniformers betydelse angifven vara den, att genom dem åstadkommes en tätt sammansluten och myndig byråkrati. Jag tror dock icke, att man kan draga en sådan slutsats af dessa klädedrägter, att det är de, som åstadkomma en dylik byråkrati. Utskottet säger vidare: »Ånskönt Utskottet således icke i allo kan dela motionärens uppfattning i afseende å de civila tjenstemännens uniformer, och Utskottet ej förbiser, att civila paraduniformer icke *uppbäras af tidsandan*» etc. Nej — det är då visserligen sant — uniformerna uppbäras af personer, men icke af tidsandan; ty huru tidsandan är klädd vet jag verkligen icke. Vål har jag läst, att frihetens gudinna lærer vara försedd med kläder; men att så är förhållandet äfven med tidsandan har jag hittills icke hört, åtminstone icke att den är klädd i civil paraduniform.

Det enda skäl Utskottet framlagt i sitt förslag är, att »Utskottet funnit motionen i denna del till en viss grad värd uppmärksamhet och bifall». Ja, så kan väl tyckas; men någon grund för detta påstående har Utskottet icke framlagt, utan synes vilja, att Kammararen skall taga det ändock för godt och, som man säger, jurare in verba magistri.

Mig synes således att, man må nu hafva hvilken åsigt som helst i sjelfva saken, hvad Utskottet framlagt såsom skäl för sitt förslag endast är subjektiva grunder. Men Riksdagen bör väl i en skrifvelse till Kongl. Maj:t angifva några objektiva sådana, allra helst i en fråga, som icke synes ligga inom Riksdagens befogenhet. För min del kan jag icke deltaga i den ifrågasatta skrifvelsen, utan yrkar afslag på den föredragna första punkten.

Herr Hedin: Då jag icke hört någon annan af Utskottets ledamöter taga ordet, och jag för min del medverkat till Utskottets beslut i denna punkt, skall jag be att få anföra några skäl för min från den siste talarens afvikande mening.

Hvad först angår talarens anmärkning, att Riksdagen icke skall taga befattning med andra frågor än dem, i hvilka han är befogad att yttra sig, vill jag erinra, att Riksdagen — hvilket icke borde vara för den värde talaren på stockholmsbänken obekant — har rätt att, i likhet med hvarje enskild svensk medborgare, petitionera i *alla* ämnen. Den admonitionen till Utskottet, att det skulle hafva

velat förleda Kammaren och Riksdagen att öfverskrida Riksdagens befogenhet, var derföre i den grad opåkallad, att jag skulle önska att talaren funne för godt att taga den tillbaka. Kongl. Maj:ts rätt att i frågan ensam besluta har, så vida jag läst motionen riktigt, motionären icke ifrågasatt, och Utskottet har ännu mindre gjort det. Ty man ifrågasätter icke Kongl. Maj:ts befogenhet att besluta i en sak, då man, såsom Utskottet gjort, föreslår en anhållan hos Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t ville taga en fråga i öfvervägande och, om Kongl. Maj:t så finner lämpligt, besluta i den riktning, som i samma anhållan uttalas såsom önskningsmål.

Om afskaffande af civile tjenstemäns uniformer.
(Forts.)

Jag behöfver för öfrigt visserligen icke taga utskottsbetänkandets författare i försvar; han försvarar nog sjelf de använda uttrycken. Men då den siste talaren trodde sig kunna vända ett eller annat uttryck i Utskottets betänkande till löje, och då jag anser mig ega någon kännedom om svenska språkets korrekta behandling i tal och skrift, tillåter jag mig vördsamt uttala den försäkran, att ordet »delvis», på det sätt Utskottet använt detsamma, är rätt använt, och att skämtet med ordet »uppbära» varit mer lyckadt, om der i stället för »uppbära» stått »bära». Ty uniformerna *uppbäras* icke, såsom talaren påstod, af personerna, utan de *bäras*.

Talaren förmenade vidare, att Utskottet borde hafva framkommit med något objektivt skäl. Ett sådant skäl finnes dock, för så vidt det ännu består ett lagligt tvång att bära uniform, och för så vidt detta tvång för mången medför en ganska känbar utgift. Objektivt torde ock det skälet vara, att för en stor del af de civila embets- och tjenstemanna-corpserna det icke är af något tjenstens behof påkalladt att bära uniform, eftersom deras tjenstgöring icke ger anledning dertill, utan uniformen till följd häraf öfvergått till hvad man hos oss kallar paraduniform. Utskottet har derföre också, såsom de Kammarens ledamöter, hvilka genomläst betänkandet, nogsamnt torde hafva funnit, velat skilja mellan dessa embets- och tjenstemän, å ena sidan, och å andra sidan dem, hvilka för tjenstens skull och i allmänhetens intresse behöfva i tjensteutföring bära uniform.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag i nu föreliggande punkt.

Herr Lind: I denna del af motionen har Utskottet gått min önskan till mötes så till vida, att det föreslagit en skrivelse till Kongl. Maj:t. Med denna Utskottets hemställan har jag derföre också endast varit missnöjd i det hänseendet, att jag icke kunnat gilla Utskottets åsigt, att kronofogdar och länsmän behöfva uniformer. De kunde nog, såväl som andra tjenstemän, vara belåtna med ett enkelt tjenstetecken. Den embets- och tjensteman, han må vara hvilken som helst, som sätter så stort värde på uniformen, att han vill behålla den, tror jag icke nu för tiden vinner mer respekt hos folket än den, som endast har ett enkelt tjenstetecken. Jag tror

*Om afskaffande
af civile
tjenstemäns
uniformer.
(Forts.)*

således, att det hade varit skäl att befria äfven länsmännen och kronofogdarne från uniformen. Kronofogdarne och länsmännen hafva ju sin hufvudsakliga verksamhet bland folket, och ej på tjänsterummet. De blifva derföre också ganska lätt snart bekanta med befolkningen i sitt distrikt. För att folket skall veta att deras kronofogde eller länsman verkligen är hvad han säger sig vara, behöfves således alldeles icke att kronofogden eller länsmannen visar sig uniformsklädd. Uniformen bidrager ej heller till att i folkets ögon höja aktningen för dessa tjenstemän, ännu mindre till att åstadkomma den; detta beror endast på deras duglighet och förmåga samt de goda föredömen, hvarmed de föregå folket, och de goda lärdomar, folket af dem inhemtar.

En skrifvelse i den rigtning Utskottet föreslagit tror jag således ej vara opåkallad eller obehöffig, såsom Herr Stråle påstod; och jag har äfven sett att flera ansedda tidningar hysa samma mening. Då en och annan ledamot i denna Kammare till stöd för sina åsigtter ibland plägar åberopa yttranden af pressen, »den tredje statsmakten», skall jag be att få uppläsa en del af en artikel ur en tidning, aktad och känd i hela landet, rörande denna fråga. Tidningen, sedan den omtalat att vid riksdagen blifvit väckt en motion om afskaffande af de civile uniformerna, säger: »Häruti instämman vi till alla delar. De civile tjenstemännen beklaga sig ofta och med skäl, att deras löneinkomster, ehuru under senare åren något förhöjda, ändock äro så knappa, att de svårigen hinna till för det nödvändigaste för den, som har familj. Staten har i de flesta fall icke gifvit dem någon fullt tillräcklig lön, men har deremot eggat deras fåfänga genom graderad rang — på papperet — i verkligheten synes den föga till — och derjemte rätt till guldbroderad beklädnad, trekantig hatt och sidogevär. För tjenstemannen i första eller andra lönegraden med 1,200 kronors årlig lön är utgiften för uniformen, som han icke gerna vill undvara för att ej vara olik sina kamrater, ganska betungande. I det högre gradtalet, då han vanligtvis är gift, måste kanske hans barn försaka något i sin uppfostran för förnyandet och underhållet af den granna uniformen, som beundras mähända endast af barnen och tjenstefolket.»

«Uti en tid, då sparsamhet gjort sig gällande i allt och likhet samhällsmedlemmar emellan i allmänna umgänget allt mer och mer befordras, torde det vara allt skäl, att den civile guldbroderade uniformen afskaffas. På vanlig svart klädesdrägt kunde ju skrifvarne nyttja svart sammetskrage med det tecken derpå, sydt i svart silke, som nu begagnas i uniformsknapparne. Trekantig hatt och sidogevär skulle bortläggas, det sista synnerligast derför att det är både dumt och löjligt att komma beväpnad dit man går i allra fredligaste afsigtter.» Dessutom ha flera lika väl kända organer inom pressen i dess helhet gillat min motion och förordat dess framgång, hvilket bevisar att uniformsvurmens tid bör kastas öfver bord i tidens haf.

Jag vill emellertid nu icke yrka någon ändring i denna punkt

af Utskottets förslag, då jag finner att ett sådant yrkande icke skulle löna sig, utan anhåller endast om bifall till detsamma.

*Om afskaffande
af civile
tjenstemäns
uniformer.
(Forts.)*

Herr Per Nilsson i Vittjerf: På samma gång jag instämmer i Herr Hedins yttrande, ber jag få förklara, att äfven jag anser tiden nu vara inne att förenkla uniformerna, hvadan jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Björnstjerna: Under den sorgliga tid, som i Sveriges historia kallas frihetstiden, roade man sig med sådana saker, som nu ifrågavarande; under denna tid sysselsatte Riksdagen sig med att sätta upp rangordningar, att skriva öfverflödsförordningar eller reglementera huru den ene eller den andre skulle vara klädd; nu trodde jag verkligen, att vi skulle hafva kommit så långt, att dylikt icke vidare kunde ifrågakomma, samt att representationen icke skulle upptaga en hel förmiddag med att orda om det sätt hvarpå Konungens embetsmän skola vara klädda, huruvida de skola bära guldbroderade byxor eller på sina rockar hafva, såsom jag tyckte en talare yttra, sammetskragar m. m.

För min del har jag icke ifrågasatt Riksdagens rätt att till Kongl. Maj:t aflåta den här föreslagna skrivelsen, lika litet som jag tror, att Herr Stråle i sitt anförande ifrågasatt en sådan rättighet. Deremot tillåter jag mig fråga, om icke Kammaren tror, att, om våra förhandlingar blefve kända utomlands, man der skulle finna det minst sagdt löjligt, att en folkförsamling sysselsätter sig med småsaker, liknande denna. Då emellertid säkert är — ja lika säkert som att jag nu står här — att, om än denna Kammare bifaller Utskottets hemställan, denna hemställan likväl kommer att afslås i Första Kammaren, hemställer jag att Kammaren för sin egen skull ville afsluta denna diskussion och afslå motionen. Låtom oss sedan sysselsätta oss med saker, mera värdiga landets representanter, mera viktiga för landet sjelf.

Jag yrkar följaktligen afslag å Utskottets hemställan.

Herr Stråle: Långt ifrån att jag, såsom en ärad talare på stockholmsbänken yttrat, skulle i minsta mån ifrågasatt Riksdagens rätt att skriva till Kongl. Maj:t om hvad som helst, eller en hvar riksdagsmans rätt att motionera om hvad som helst, erinrar jag mig lifligt, hurusom vid förliden riksdag en lyckad talare på upplandsbänken yttrade, att Riksdagen kunde skriva till Kongl. Maj:t om hvad den behagade till och med om »påfvens skägg». Men just därför att petitionsrätt i dylika saker finnes för andra än Riksdagen, tror jag att Riksdagen, med afseende jemväl på Riksdagens och Kongl. Maj:ts ställning till hvarandra, bör afhålla sig från allt petitionerande deri.

Om sjelfva saken vill jag icke vidare yttra mig; ty derom kan man hafva *subjektiva* åsigt — och i fall jag skall uttala min åsigt

*Om afskaffande
af civile
tjenstemäns
uniformer.
(Forts.)*

derom, är jag ense med motionären deri, att ifrågavarande uniformer kunna försvinna. — Men är det nu så, att de böra försvinna och att de äro en tunga för embets- och tjenstemännen, så hvarför kunna ej dessa sjelfva få petitionera i frågan hos Kongl. Maj:t? Att Riksdagen skall uppträda såsom deras böneman, anser jag för min del icke vara riktigt. Hvad som emellertid står fast, det är, att några objektiva skäl icke blifvit af Utskottet framlagda. Utskottet säger, att Utskottet funnit motionen i denna del värd uppmärksamhet, men att Utskottet icke vill bifalla densamma oförändrad, och vidare att det icke är osannolikt, att bruket af civila paraduniformer vid uppaktningar och dylikt inom en ej allt för långt aflägsen framtid försvinner. Men der hade Utskottet, efter min uppfattning, bort sätta punkt och på dessa skäl kommit till det resultat, jag anser lämpligt, nemligen ett afstyrkande af motionärens förslag. Som sagdt är: mitt enda argument är, att det icke är Riksdagen värdigt att sysselsätta sig med dylika saker, och på den grund yrkar jag fortfarande afslag å Utskottets hemställen.

Herr C. A. Larsson: I motsats till Grefve Björnstjerna vill jag bifalla Utskottets skrivelseförslag, just därför att ifrågavarande uniformer äro en gammal kvarleva från frihetstiden, som långt för detta bort tagas bort. Då denna kvarleva ännu efter så många år finnes kvar, utan att Kongl. Maj:t synes vilja taga initiativ till dess bortskaffande, anser jag det icke vara Riksdagen ovärdigt att taga ett sådant initiativ, så mycket mindre som man den ena gången efter den andra hör talas om, att tjenstemännens löner äro otillräckliga, och dyrtidstillägg derföre år efter år måste beviljas. Att en stor del af lönen slukas af dessa guldbroderier och grannlåter, hvarmed tjenstemannen skall vara utsirad, torde icke heller kunna bestridas. Under sådana förhållanden torde tiden vara inne att åtminstone söka få en rättelse häri, hvarefter det må bero på Kongl. Maj:t, om Han fortfarande finner det roande att se sina embets- och tjenstemän granna och utklutade, äfven om de äro fattiga. Jag tror icke, att utlänningarne skola skratta åt oss, derför att vi vilja taga bort dessa gamla uniformer, men väl derför att någon vill försvara denna kvarleva från den så mycket kritiserade frihetstiden.

Herr Svensén: En talare på stockholmsbänken har sagt, att han icke ville vara bönfader för detta förslag; men jag ber att få hemställa till den ärade talaren, huru många fattig tjensteman, som står utom representationen, skall kunna få sin mening och sina önskingar framförda till Riksdagen, om icke initiativet toges af någon representant. Jag känner ganska väl, att flere af de lägre gradernas ordinarie tjenstemän i Stockholm många gånger äro mycket bedröfvade för den kostnad, som de måste underkasta sig för dessa uniformer, som de icke kunna komma ifrån, utan genom

lån och ofta med stort bryderi måste skaffa sig. Jag känner också att förhållandet är enahanda i landsorten. Landsstatens tjänstemän, de som äro i lägre lönegrader i synnerhet, hafva mycket ringa aflöning, enär de ännu icke fått sig någon löneförbättring tillagd. Dessa tjänstemän hafva derföre mycket svårt att anskaffa sig den uniform, som de åtminstone vid ett och annat tillfälle ovilkorligen måste bära. Dessa svårigheter äro dels af pekuniär beskaffenhet, dels ligga de i sjelfva den form som är föreskrifven för dessa uniformer, och hvilken ofta är mycket besvärlig att åstadkomma på landsbygden.

*Om afskaffande
af civila
tjänstemäns
uniformer.
(Forts.)*

En annan talare på stockholmsbänken sade, att Riksdagen borde sysselsätta sig med andra och viktigare ämnen än sådana småsaker som denna. Häruti har han fullkomligt rätt; vi böra i allmänhet icke mycket sysselsätta oss med detaljfrågor, ty derigenom hindras vi ofta från att behandla de stora frågorna. Men någon gång måste vi dock ingå äfven i detaljer. Den detalj, hvarom nu är fråga, är dessutom af temligen säregen natur, hvarföre jag äfven tror, att man om den kan säga mycket mer än till och med om flera stora saker. Om man vill komma från en föråldrad sedvänja, måste man dock en gång gripa sig verket an för att i saken vinna någon ändring.

Sistnämnde talare yttrade äfven, att vi borde skynda oss att få slut på hela detta onödiga resonnement om de civila uniformerna. Ja, låtom oss taga bort hela denna olämpliga sak, på sätt här är föreslaget, ty endast derigenom kan man bli förvissad om att slippa vidare höra talas om saken.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Nog är det en sanning, att våra förhandlingar på detta rum så småningom sjunkit i betydelse, och att det, ty värr, ganska ofta kan inträffa att stora och viktiga frågor temligen lätt passera Kammaren, under det att deremot föga viktiga ärenden omfattas med synnerligt intresse. Men jemmerfullare än någonsin synes mig den nu pågående diskussionen. Är det verkligen så, att representationen skall sysselsätta sig med något sådant som att ingå till Kongl. Maj:t och föreslå huru embets- och tjänstemän skola kläda sig? Tro herrarne att den lön — den må vara något större eller mindre — som bestämmes för tjänstemännen, kan hafva så väsentligt inflytande på deras tillgångar, att de icke skulle anse sig hafva råd att bekosta sig en rock för att dermed kläda sig? Eller tro herrarne det vara riktigt lämpligt att en representantkammar befattar sig med sådana saker? Jag är sjelf i den lyckliga eller, om man så vill, olyckliga ställning att jag stundom måste bära uniform; men jag hoppas att herrarne behagade finna, att jag är vid de åren, att jag icke bär den för grannlätens skull — den hvarken fröjdar eller generar mig. Jag är dessutom på väg att snart lemna min plats såsom embetsman, och jag har således icke något eget in-

Om afskaffande
af civila
tjenstemäns
uniformer.

(Forts.)

tresse, kan sålunda måhända anses opartisk. Jag kan då icke underlåta att protestera mot detta sätt att spilla vår tid på — jag säger det rent ut — struntsaker.

Hvad innehåller detta betänkande, och hvad skulle således, för den händelse vi tänka oss att en skrifvelse i ämnet aflätes till Kongl. Maj:t, denna skrifvelse innehålla? Jo, att Riksdagen, som funnit att, med undantag för tjenstemän vid posten och jernvägstrafiken äfvensom för kronlänsmän och kronofogdar, för hvilka civil uniform fortfarande kunde behövas, denna uniform vore öfverflödigt, hos Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes, i fråga om de embets- och tjenstemän, hvilkas tjensteutöfning icke är af beskaffenhet att föranleda bärande af uniform, meddela sådant förklarande, hvarigenom den skyldighet i detta afseende, som kan anses åligga dem, varder upphäfd.

Hvilka skulle nu ett dylikt förklarande från Riksdagens sida gälla? Om t. ex. i någon af våra större städer skulle inträffa ett upplopp, hvilket, som man vet, icke är exempellöst, tro icke herrarne att vid ett sådant tillfälle öfverståhållaren, eller underståhållaren eller med ett ord Konungens Befallningshafvande, som skall hafva tillsyn öfver den offentliga ordningen, skulle behöfva något annat eller mera som utmärkte deras egenskap att vara just de, som hade att upprätthålla den allmänna ordningen, än blott ett s. k. tjenstetecken? Skall Riksdagen verkligen — jag frågar det än en gång — inlåta sig på sådana småsaker?

På nu anförda skäl tillåter jag mig instämma med Grefve Björnstjerna i den önskan att vi måtte slippa denna diskussion.

Herr Hedin: Mig synes det, att den siste ärade talaren, om han är så angelägen att slippa diskussionen i detta ämne, hade haft ett bättre sätt att välja, nemligen att för sin del icke förlänga densamma.

Jag har begärt ordet, med anledning af hvad den förste talaren i sitt senare anförande yttrat, att han nemligen *icke* skulle hafva bestridt Utskottets befogenhet att föreslå nu ifrågavarande skrifvelse. Jag vidhåller mitt påstående, att han bestred vår befogenhet. Af hvad han senast yttrat finner jag visserligen, att detta icke varit hans mening: jag beklagade då att han icke förmådde uttrycka sig så att man begrep hvad han menade.

Vidare vill jag anmärka, att, om det ligger den siste talaren så varmt om hjertat att Kammarens debatter icke måtte sjunka ned till en Kammaren ovärdig ståndpunkt, det står i hans makt att, genom en åtgärd, beroende uteslutande af honom sjelf, i icke oväsentlig mån medverka till ett så lofvärdt ändamål.

Samme talare ordade vidare om det mindre lämpliga i att en representantförsamling befattar sig med sådana småsaker som detsamma hvarom här nu är fråga. Såsom svar härpå vill jag till denne Kongl. Maj:ts höge embetsmans benägna öfvervägande hem-

ställa, huruvida det kan anses mera lämpligt, att Kongl. Maj:t ännu den dag som i dag är sysselsätter sig med fastställandet af ritningar till civila uniformer!

Angående afskaffande af de civila uniformerna.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Ehrenborg: För den händelse att, såsom jag tror, föreliggande hemställan från Utskottet blir afslagen — om icke i denna Kammare, dock i medkammaren — vill jag taga mig friheten att till protokollet uttala en anvisning om den, enligt mitt förmenande, lämpligaste utvägen att vinna målet, nemligen att vederbörande civile tjänstemän inom de särskilda embetsverken sjelfve satte i gång underdåniga ansökningar om befrielse från skyldigheten att bära uniform.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de meningar, som derunder förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall och dels på afslag samt fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef emellertid begärd, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Fjerde Tillfälliga Utskottet hemställt i 1:a punkten af utlåtandet N:o 3 (i samlingen N:o 12)

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 98 ja mot 63 nej, och hade Kammaren således bifallit Utskottets hemställan; skollande, jemlikt 63 § Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet medkammaren delgifvas.

Uti 2:dra punkten hade Utskottet, i afseende å motionärens förslag beträffande den militära uniformen, tillstyrkt:

Om förenkling af de militära uniformerna.

att samma förslag icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I anledning af denna hemställan anförde

Herr Lind: Äfven i denna punkt har jag nödgats reservera mig mot Utskottets förslag, emedan jag icke kunnat nöja mig med det

*Angående
förenkling af
de militära
uniformerna.*

beslut, som inom Utskottet vann majoritet. Det är en känd sak att militärens uniformer ofta äro ganska dyrbara och på hög befallning måste i och för ändring i utstyrseln ombytas. Derigenom ökas ännu mer kostnaden, som för hvarje ny uppsättning är ganska stor. Mången, som af böjelse och fallenhet skulle önska att få egna sig åt den militära banan, måste derifrån afstå just till följd af de dryga kostnaderna för den dyrbara uniformen. Hvartill tje-
nar då all denna gränslåt? I händelse fienden inbryter i landet, har befälet snarare olägenheter än fördelar af sina paraduniformer. Och då dessa dyrbara beklädnader icke äro till gagn ens vid krigstillfällena, då militären just skall utöfva sitt yrke, så synes det mig som om en uniforms-förenkling vore ganska väl på sin plats.

Jag har af dessa skäl ej kunnat vika från mina i detta afseende genom motionen uttalade betänkligheter, utan yrkar att Kam-maren, med afslag å utskottets hemställan, bifaller min motion.

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen gaf propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som jemväl på det af herr Lind nu gjorda yrkande; och blef Utskottets hemställan af Kam-maren bifallen.

3:dje punkten.

Utskottet hade i denna punkt hemställt:

att Riksdagen ville, i enlighet med derom i herr Linds ifråga-
varande motion framställt förslag, uti skrivelse till Kongl. Maj:t
begära, att biskopsskrudarne måtte afskaffas och rätt lemnas för-
samlingarne att besluta, om mess-skrud vidare borde brukas eller icke.

*Om biskops-
skrudarnes af-
skaffande m. m.*

Rörande denna hemställan, mot hvilken Herrar *Clairfelt*, *Behmer*,
Leijer och *Hedin* inom Utskottet reserverat sig, yttrade

Herr Clairfelt: Som herrarne behagade se af betänkan-
det, hafva jag och 3 bland Utskottets öfrige ledamöter reserverat oss
mot nu föredragna punkten. Denna reservation gäller ej blott det
förslag, Utskottet här framställt, utan äfven Utskottets motivering.
Det är de fleste af herrarne säkerligen bekant, att 1876 väcktes
en motion af Herr Ivar Månsson angående afskaffande af biskops-
skrudarne. Det tillfälliga Utskott, som behandlade nämnda motion,
kom till ett annat resultat än det tillfälliga Utskott som nu be-
handlat herr Linds motion. Utskottet afstyrkte nemligen motionen
på grund att den, enligt Utskottets åsigt, tillhörde kyrkomötets be-
handling. Härom tvistades visserligen rätt lifligt i Kam-maren, då
Utskottets betänkande der föredrogs, men vid anställd votering blef
betänkan-
det bifallet med 109 ja mot 51 nej. Då Andra Kam-ma-
ren så nyligen som för två år sedan fattat ett dylikt beslut, och
de skäl för samma beslut, som då gjorde sig gällande, äro lika gil-
tiga nu som då, kan jag icke finna annat än att det skulle vara i

hög grad inkonsequent att nu bifalla Utskottets förslag, i synnerhet som frågan obestriddigen tillhör kyrkomötets behandling.

Jag yrkar afslag å motionen i denna del och å Utskottets tillstyrkande betänkande.

*Om biskops-
skrudarnes af-
skaffande m. m.*
(Forts.)

Herr Hedin: Jag afstår från ordet och anhåller endast att få förena mig i hvad Utskottets ordförande yttrat.

Herr Uhr: För min del får jag gifva till känna, att det är mig likgiltigt huruvida biskopsskrudarne bibehållas eller icke. Då emellertid kyrkomötet beslutat deras afskaffande, förefaller det mig som om det vore i sin ordning, att vi visade kyrkomötet att vi icke hafva något emot en sådan åtgärd. Naturligtvis skall kyrkomötet behandla frågan. Men om kyrkomötet erhållit en påstötning i saken från Riksdagen och fått höra huru det här låter, så är anledning att antaga, det frågan vid nästa kyrkomöte har större utsigt att vinna framgång.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Torpadie: Jag har icke satt mig mot framgången af Utskottets förslag i 1:sta punkten af förevarande betänkande, jag skulle för min ringa del icke hafva haft något emot att biträda motionärens yrkande rörande 2:dra punkten; och jag hade hoppats, att jag skulle hafva kunnat tala för bifall till hvad här under 3:dje punkten föreslagits, enär jag, lika med motionären, inser att den tid, då man behöfde dessa biskopsskrudar och mess-skrudar, för länge sedan är förfluten. Men den motivering, som den ärade motionären begagnat och Utskottet accepterat, gör att jag förenar mig med reservanternes i deras yrkande om afslag å den nu föredragna punkten. Jag skall be att härför få framhålla några skäl.

För min del kan jag icke medgifva att, såsom det synes i början af motiveringen, det skulle hafva funnits någon tid, då en luthersk biskop skulle med berättigande hafva varit en högmyndig prelat. Hvarken före eller efter ståndens afskaffande har, enligt min åsigt, något sådant berättigande funnits. Jag tror äfven, att från kyrkohistorisk synpunkt skulle vara åtskilligt att anmärka mot den andra delen af Utskottets motivering. Jag vet just icke, om någon fruktan för calvinistiska syften gjort att man inom den lutherska kyrkan bibehållit ifrågavarande embetsdrägter. Snarare tror jag, att en ganska beaktansvärd lärarevishet velat lemna det ur påfvedömetts magt nyss lossade folket något qvar i sina helgedomar, hvarå det satte värde och som i sjelfva verket var ganska oskyldigt. Men på det bestämdaste måste jag bestrida Utskottets tredje motiv, att dessa drägter, när de någon gång vid gudstjensten brukas, väcka löje. Jag har alldeles icke hört, att man i Sverige velat förlöjligen hvad våra fäder ansett heligt och vördnadsvärdt. Den, som inträder i ett tempel för att der förrätta sin andakt eller söka sin upp-

*Om biskops-
skrudarnes af-
skaffande m. m.*

(Forts.)

byggelse, lärer svårligen, när han ser dessa drägter, kunna af dem hemta anledning till förargelse eller åtlöje. Vi hafva den lyckau att vara ett folk, som framskridit på bildningens och civilisationens bana. Må vi således gerna, om vi så vilja, borttaga dessa biskopskåpor och dessa mess-skrudar. Men, mine herrar, låtom oss gå förbi dem och icke trampa på dem eller gå öfver dem. Det är stort att vara ett framåtskridande folk, men det är ädelt att vara ett folk, som bär aktning och vördnad för hvad ädla fäder hållit heligt och vördnadsvärdt.

Herr Gustaf Jonsson instämde med Herr Torpadie.

Herr Rundgren: Med afseende på sjelfva hufvudfrågan har jag vid en föregående riksdag yttrat mig, och då jag fortfarande intager samma ståndpunkt, anser jag mig icke nu behöfva upprepa hvad jag då hade att säga.

Hvad som nu föranleder ett yttrande från min sida är den inkonsequens, som ligger i Utskottets utlåtande. Utskottet föreslår att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t skall begära, »att biskopsskrudarne må afskaffas och rätt lemnas församlingarne att besluta, om mess-skrud vidare skall brukas eller icke». Inom denna Kammare plägar man ofta få höra att det är den allmänna meningen, som har utdömt det eller det, och uti ett betänkande om uniformerna, hvilket i dag här föredragits, heter det att tidsandan icke uppbär dem. Men märkvärdigt är, om ställningen skulle vara sådan, att folket i allmänhet vill hafva bort biskopsskrudarne, men deremot osäkert skulle vara, huruvida det vill hafva bort mess-skrudarne. I utskottets motivering heter det dessutom: »Motionären har här ställt sig på en sann evangeliskt luthersk ståndpunkt», nemligen i fråga om biskopsskrudarnes afskaffande. Följaktligen har också Utskottet ställt sig på sant evangeliskt luthersk ståndpunkt. Den ståndpunkten skulle således vara, att biskopskåpor utan betänkande skola afskaffas och utdömas, men att osäkerhet förefinnes i afseende på mess-skrudarne. Jag hemställer, huruvida det verkligen ligger konsekvens härutinnan. Vill man säga, att den evangeliskt lutherska ståndpunkten är den, att biskopskåpan skall borttagas, så måste man ock ovilkorligen med detsamma säga, att det är evangeliskt lutherskt att mess-skrudarne skola bort, hvad än församlingarne derom må besluta. Jag tror derföre icke att det, åtminstone med denna motivering, är möjligt att ingå med en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Men härtill kommer en annan omständighet. Är det verkligen att ställa sig på en evangeliskt luthersk ståndpunkt, detta att utdöma biskopskåpor och — som jag ville säga — mess-skrudarne? Låtom oss komma i håg en sak, den nemligen, att i afseende på det yttre och formella ställer sig den evangeliskt lutherska kyrkan mellan den reformerta kyrkan och den katolska. Luther var en praktisk och klok man; han ville icke, med borttagande af de katolska miss-

bruken, jemväl borttaga det som i estetiskt hänseende kunde vara för folket tilldragande. Derföre afklädde han icke kyrkorna deras prydnader, för att förvandla dem till tomta, nakna, reformerta bönesalar, utan han utgick från den synpunkten, att de borde behålla hvad som i religiöst hänseende för det estetiska sinnet kunde vara tilltalande. Man kan således omöjligen säga, att det är att ställa sig på evangeliskt luthersk ståndpunkt att vilja taga bort allt, som i yttre måtto, vare sig i afseende på kyrkans anordning eller skrudarne, kan finnas gå utöfver den rena prosan. Från sådan ståndpunkt torde väl derföre vara skäl att äfven se saken.

*Om biskops-
skrudarnes af-
skaffande m. m.
(Forts.)*

Utskottet finner vidare »frågan om biskoparnes befrielse från deras prelatensiska omhölje vara af vida djupare betydelse än att den, såsom af motståndarne till förslaget anmärkts, borde betraktas endast såsom en skräddare- eller toilettfråga». Är det nu så, att biskopsskrudarne verkligen äro ett prelatensiskt omhölje, som således skymmer bort prelaten, då borde väl icke hvarken Utskottet eller Kammaren vara angelägne att taga bort detta hölje, utan tvärtom vara glada öfver att det finnes ett medel, hvarigenom man kan omhölja prelaten. Men mine herrar, det prelatensiska ligger icke i hvad man ser — klädedrägten — utan i hvad man icke ser — tänkesättet. Antingen biskopsskrudarne borttagas eller icke, lärar således prelaten ändå stå kvar, om eljest inom vår kyrka biskoparne äro fallne för sådant sinnelag.

Dermed må emellertid förhålla sig huru som helst, visst är att aflåtandet af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t om borttagande af biskopsskruden, som så ytterst sällan begagnas — endast vid kyrkoinvigningar samt vid kyrkoherde- och prestvigningar — med bibehållande af mess-skrudarne, de der i alla kyrkor brukas vid mångfaldiga tillfällen, skulle förefalla något besynnerligt. Tager församlingen icke anstöt af den senare skruden, som hon så ofta får se, icke lärar hon taga anstöt af den förra, som sällan eller aldrig visas för hennes ögon.

Slutligen finnes det äfven en annan omständighet, som icke bör lemnas helt och hållet å sido vid bedömandet af frågan om biskopsskrudarnes afskaffande. Såsom sjelf biskop har jag för egen del i det hänseendet inga pretentioner — men hvad är väl meningen med dessa skrudar? Äro de blott afsedde att lysa med? Nej, meningen är att det personliga hos skrudens bärare skall träda tillbaka och embetet träda fram. Detta är deras betydelse.

För min del måste jag säga att detta personliga eller, om man så vill, grannlåtsaktiga skulle framträda mycket mera i den händelse biskoparne skulle aflägga sina skrudar och komma med stjernor och kraschaner. Vill man taga bort biskopsskrudarne, så bör man göra såsom Kammaren beslutit i afseende på första punkten af detta betänkande, som handlade om de civila embetsmännens uniformer, nemligen gå in till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, deri man begär, att allt, som i yttre måtto kan beteckna biskopsembetets vär-

Om biskops-
skrudarnes af-
skaffande m. m.

(Forts.)

dighet måtte försvinna, hvarigenom den nu så mycket beprisade »friheten och jemlikheten» må kunna vinna insteg jemväl på detta område.

För egen del har jag intet yrkande att framställa, utan nöjer mig med att hafva hänvisat på de inkonsequenser, som ligga i utskottets motivering och förslag.

Herr Brodén: När jag ser att ej mindre än fyra blaud ledamöterna af det tillfälliga Utskott, som behandlat Herr A. P. Linds motion om biskops- och mess-skrudar, reserverat sig mot Utskottets förslag, och deribland äfven Utskottets ordförande, finner jag detta så litet underligt, att det fast mer förefaller mig nästan oförklarligt huru detta utlåtande kunnat i sitt nu varande skick af pluraliteten bifallas. Man skall nemligen icke vara särdeles nogräknad med sig sjelf, om man instämmer i, jag vill icke säga så mycket beslutet, som motiveringen af detsamma.

Utskottet börjar allvarligt, ja nästan högtidligt, då det säger: »Motionären har här ställt sig på sann evangelisk-luthersk ståndpunkt.» Det låter något. Men hvad är då i fråga? Kanske någon af vår lutherska bekännelses hufvudläror eller någon af grundvalarne för vår lutherska kyrkoförfattning? Nej, frågan gäller endast biskops-skrudar och mess-skrudar. Således skulle då den rent lutherska ståndpunkten vara beroende på hvilken åsigt man hyser om sådana saker som de nu i fråga varande. Den föregående ärade talaren har anmärkt, att den lutherska kyrkan har bibehållit hvarjehanda i sig sjelfva oskyldiga bruk och former från katolska tiden, och det förhåller sig äfven så. Men hon har aldrig lagt någon fundamental vikt på sådana yttre ting, t. ex. prestens embetsdrägt, samt aldrig funnit sitt väsende beröras deraf, om denna klädedrägt är på ena eller andra sättet beskaffad. Det är således fullt ut lika lutherskt; om man yrkar på biskops- och mess-skrudarnes bibehållande som på deras afskaffande. Det afgörande för den lutherska ståndpunkten ligger otvifvelaktigt deri, att man vidblifver vår kyrkas, på Guds rena ord grundade bekännelse och har ett rent sakrament; men dermed lärer väl icke frågan om presternas embetsdrägt hafva eller någonsin få något att skaffa.

I motiveringen tillägger Utskottet vidare motionären en förtjenst, som han alldeles icke eger, eller, ifrån min sida sedt, ett fel, från hvilket han är helt och hållet fri. Utskottet säger nemligen, att motionären »med beaktansvärd omtanke om gudstjenstens helgd sökt anvisa kyrkans öfverherdar en krets för deras verksamhet, som» etc. Men detta har motionären icke gjort. Väl talar motionären om »prelater» och »hierarki», om »frisinnade» och »kristligt protestantiska begrepp» o. s. v.; men frågan om biskoparnes verksamhetskrets har han alldeles icke vidrört.

Utskottet säger slutligen, att det »i allo delar de af motionären anförda talande skäl». Motionären har sagt, att det ligger ett yttre

tecken till katolicism och hierarki i biskops- och mess-skrudarne, och att dessa skrudar derföre borde afskaffas. Detta gillar således Utskottet. Men då borde Utskottet jemväl tagit i betraktande konsekvenserna af ett dylikt åskådningssätt. Ty äro våra mess-skrudar tecken till katolicism och hierarki, eller innebära de någon fara härför, huru har Utskottet då kunnat föreslå, att det skulle öfverlemnas åt församlingarne att besluta om sådana skrudar hädanefter skola begagnas eller ej. Utskottet vill således tillåta församlingarne att till följd af eget val behålla denna katolska qvarlefva, hvilken dock skall vara så förderflig. Detta är föga följdriktigt.

*Om biskops-
skrudarnes af-
skaffande m. m.*
(Forts.)

Huru jag än betraktar utlåtandet, kan jag således icke tillstyrka någon skrivelse i den af Utskottet föreslagna riktning. Min enskilda mening om biskops-skrudarne, sådana de nu finnas, är, att de i estetiskt hänseende äro mindre tillfredsställande, ja i hög grad missklädande. Men detta är en sak för sig. I den form, förslaget nu förekommer, kan jag icke annat än yrka afslag å detsamma.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan och dels att samma hemställan måtte afslås. Efter att hafva gifvit propositioner i enlighet med dessa yrkanden, förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för afslag. Votering blef begärd samt företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd voteringsproposition, lydande sålunda:

Den, som afslår hvad Fjerde Tillfälliga Utskottet hemställt i 3:dje punkten af utlåtandet N:o 3 (i samlingen N:o 12),

röstas Ja;

Den det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

Omröstningen utföll med 77 ja mot 46 nej; varande således Utskottets hemställan afslagen.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>August Peterson</i>	under 14 dagar från och med den 11 Mars,
» <i>P. I. Wistelius</i>	» 6 » » » » 11 »
» <i>C. C. P. Herslow</i>	» 10 » » » » 16 »
» <i>A. P. Hylander</i>	» 14 » » » » 16 »
» <i>Magnus Andersson</i>	» 14 » » » » 16 »
» <i>P. Nilsson</i> i Espö	» 14 » » » » 18 »
» <i>And. Larsson</i> i Forssa	» 12 » » » » 18 »

Onsdagen den 6 Mars.

§ 14.

Föredrogs och godkändes Lag-Utskottets förslag (N:o 6) till Riksdagens underdåniga skrifvelse angående ändring i 17 kap. 12 § Handelsbalken.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.